

STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA OPĆINE PAKOŠTANE

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

Impresum

Izvoditelj

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilište u Rijeci

Naručitelj

Općina Pakoštane

Istraživački tim

prof. dr. sc. Dora Smolčić Jurdana - voditeljica projekta
prof. dr. sc. Christian Stipanović – izvršni voditelj projekta
prof. dr. sc. Daniela Gračan
izv. prof. dr. sc. Elena Rudan
doc. dr. sc. Daniela Soldić Frleta
dr. sc. Marina Barkidžija Sotošek
mr. sc. Vedran Zubović
Romina Agbaba, mag. oec.

Fotografije

Turistička zajednica općine Pakoštane
Autori studije

Travanj, 2021

Sadržaj

Sažetak.....	1
Summary	1
Uvod	2
1. Općina Pakoštane – opći podaci i SWOT analiza turizma.....	4
2. Strateški pravci razvoja turizma općine Pakoštane – vizija, ciljevi.....	8
2.1. Polazišta strateških pravaca razvoja turizma općine Pakoštane.....	9
2.2. Vizija i sustav ciljeva razvoja turizma općine Pakoštane.....	15
3. Ključni turistički proizvodi.....	23
4. Plan mjera i aktivnosti za realizaciju Strategije	47
Zaključak	64
Literatura i izvori	67

Sažetak

Strategija razvoja turizma općine Pakoštane predstavlja strateški dokument koji definira načine transformacije masovnog, izrazito sezonalnog turizma „sunca i mora“ u visoko konkurentan turizam profiliranog integralnog proizvoda koji sinergijski povezuje identificirane specifične oblike turizma kao odgovor na izazove turbulentnog okruženja. Strategija dijagnosticira ključne probleme turističkog poslovanja te postavlja konkretne strateške pravce u uvjetima pandemije i postpandemijskog turističkog razvoja. Polazište predstavlja afirmacija četiri dimenzije održivog razvoja (ekološka, socio-kulturalna, ekonomska i tehnološka održivost) koje se implementiraju u svim strateškim pravcima, mjerama i aktivnostima u cilju održive valorizacije prirodnih i kulturnih preduvjeta u kreiranju nove vrijednosti za turista i domicilno stanovništvo u uvjetima informatizacije i digitalizacije – turizam 2.0.

Strategija definira u promatranom razdoblju 2021.-2025. konkretne prijedloge unapređivanja infrastrukture i smještajne ponude, inoviranja specifičnih oblika turizma (odmorišni, outdoor, kulturni, ruralni i nautički turizam) u funkciji diferenciranja i naglašavanja vlastitih posebnosti, osmišljavanja inovativne promotivne strategije i unapređivanja upravljanja razvojem turizma temeljenog na participativnom upravljanju i aktivnom uključivanju svih dionika. Strateški pravci su operacionalizirani konkretnim mjerama, aktivnostima i postavljenim indikatorima i vremenskim razdobljem realizacije.

Implementacija strategije razvoja pruža mogućnost održive preobrazbe turizma općine Pakoštane usmjerenog novim ciljnim segmentima temeljenog na inovativnim turističkim proizvodima i digitalnoj interpretaciji i prezentaciji u funkciji repositioniranja na tržištu. Općina Pakoštane mora prerasti u sinonim jedinstvenog turističkog doživljaja temeljenog na sinergiji tradicijskih vrijednosti, prirodne raznolikosti i suvremenih turističkih sadržaja.

Summary

The *Tourism Development Strategy of Pakoštane Municipality* is a strategic document that defines ways of transforming an exceptionally seasonal, mass, “sun and sea” tourism industry into a highly competitive one, based on a well-developed integrated product that synergistically brings together the identified forms of special-interest tourism, in response to the turbulent environment. The Strategy diagnoses the key issues confronting tourism activities and puts forward concrete strategic directions for tourism development in the face of the pandemic and in the post-pandemic period. The starting point is the recognition of the four dimensions of sustainable development (environmental, socio-cultural, economic, and technological sustainability), which are implemented in all strategic dimensions, measures, and activities to ensure the sustainable valorisation of natural and cultural prerequisites in creating new value for both tourists and residents through the processes of informatization and digitalization – Tourism 2.0.

The Strategy advances, for the period 2021-2025, concrete proposals for improvements to infrastructure and the accommodation offering, and innovations to specific forms of tourism (summer leisure tourism, outdoor tourism, cultural tourism, rural tourism, and nautical tourism) aimed at differentiating and highlighting the municipality's special features, as well as proposals to facilitate the design of innovative promotional strategies and to improve tourism development management based on participatory management and the active engagement of all stakeholders. Strategic directions are operationalized through concrete measures, activities, established indicators and timelines.

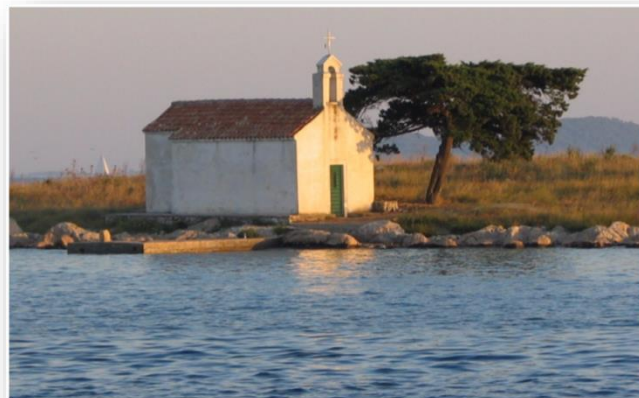
The implementation of the development strategy will enable the sustainable transformation of tourism in Pakoštane Municipality, focusing on new target segments based on innovative tourism products and digital interpretation and presentation, to reposition the destination in the tourism market. The name of Pakoštane Municipality must become synonymous with a unique tourist experience that is based on the synergy of traditional values, natural diversity, and modern tourism services and facilities.

Uvod

Strategija razvoja turizma općine Pakoštane predstavlja strateški dokument razvoja turizma kao najvažnije gospodarske aktivnosti općine za razdoblje 2021.-2025. Na temelju ključnih strateških dokumenata razvoja gospodarstva i turizma na razini Europske unije, Republike Hrvatske i Zadarske županije te ključnih dokumenata i ciljeva održivog razvoja na razini Ujedinjenih naroda, Svjetske turističke organizacije, rezultata provedenog terenskog istraživanja (intervjuiranja glavnih dionika) na području općine Pakoštane, kao i analize globalnih trendova na turističkom tržištu, postavljeni su strateški pravci razvoja te vizija i sustav ciljeva razvoja turizma općine Pakoštane. Definirani su ključni turistički proizvodi uvažavajući

globalna turistička obilježja i trendove, s konkretnim prijedlozima implementacije na razini općine: odmorišni, outdoor, kulturni, ruralni i nautički turizam. Obrazlažu se načini njihove interpretacije i promocije, kao i sustav upravljanja destinacijom, temeljen na povezivanju i partnerstvu dionika u funkciji ostvarenja postavljenih ciljeva razvoja Pakoštana, kao i ciljeva održivog razvoja (UN). S ciljem implementacije strategije utvrđuju se mjere i aktivnosti s ključnim nositeljima, vremenom realizacije i preporučenim indikatorima. Strategija uvažava globalne izazove i ograničenja (pandemija, gospodarska kriza, politička, administrativna ograničenja...) te iznalazi načine za njihovo prevladavanje.

Strategija razvoja turizma općine Pakoštane valorizira prirodne i kulturne resurse u kreiranju prepoznatljivog, dugoročno održivog i konkurentnog turističkog proizvoda temeljenog na specifičnim oblicima turizma za jedinstveni multisenzorski doživljaj iskonske Dalmacije.

1. Općina Pakoštane – opći podaci i SWOT analiza turizma

Slika 1. Geografski položaj općine Pakoštane

Smještena na krajnjem jugoistočnom dijelu Zadarske županije, općina Pakoštane, jedna je od većih jedinica lokalne samouprave, s ukupno 5% kopnene površine županije. Općina ujedno predstavlja i županijsku granicu između Zadarske i

Šibensko-kninske županije, pa tako na sjeverozapadu graniči s Biogradom na Moru, na jugoistoku Pirovac, dok je na jugozapadu morem odvojena od Općine Tkon. Sjeverna granica dodiruje područje grada Benkovca i općine Polača.

Tablica 1. Opći podaci o općini Pakoštane

<i>Površina:</i> 178,975 km²
<i>Naselja:</i> Pakoštane, Drage, Vrana i Vrgada
<i>Prosječna godišnja temperatura:</i> 15,4 °C
<i>Broj stanovnika:</i> 4.123
<i>Broj registriranih poduzeća:</i> 56
<i>Broj registriranih obrta:</i> 169

Okolica otoka Vrgada obuhvaća 13 otoka i/li otočića, uz tri manje nadmorske tvorevine: Kamičić (1.200 m²), Kamičić /od Kozine/ (963 m²) i Lončarić (562 m²).

Za ovo područje karakteristična je blaga sredozemna klima s toplim i suhim ljetima te blagim i vlažnim zimama. Biljni pokrov je tipičan mediteranski, a najzastupljeniji je dalmatinski tip obale s reljefnim strukturama i otocima u kojem dominira geomorfološko obilježje Vrane s Vranskim poljem. Riječ je o području izrazite prirodne raznolikosti i bogatstva kulturne baštine.

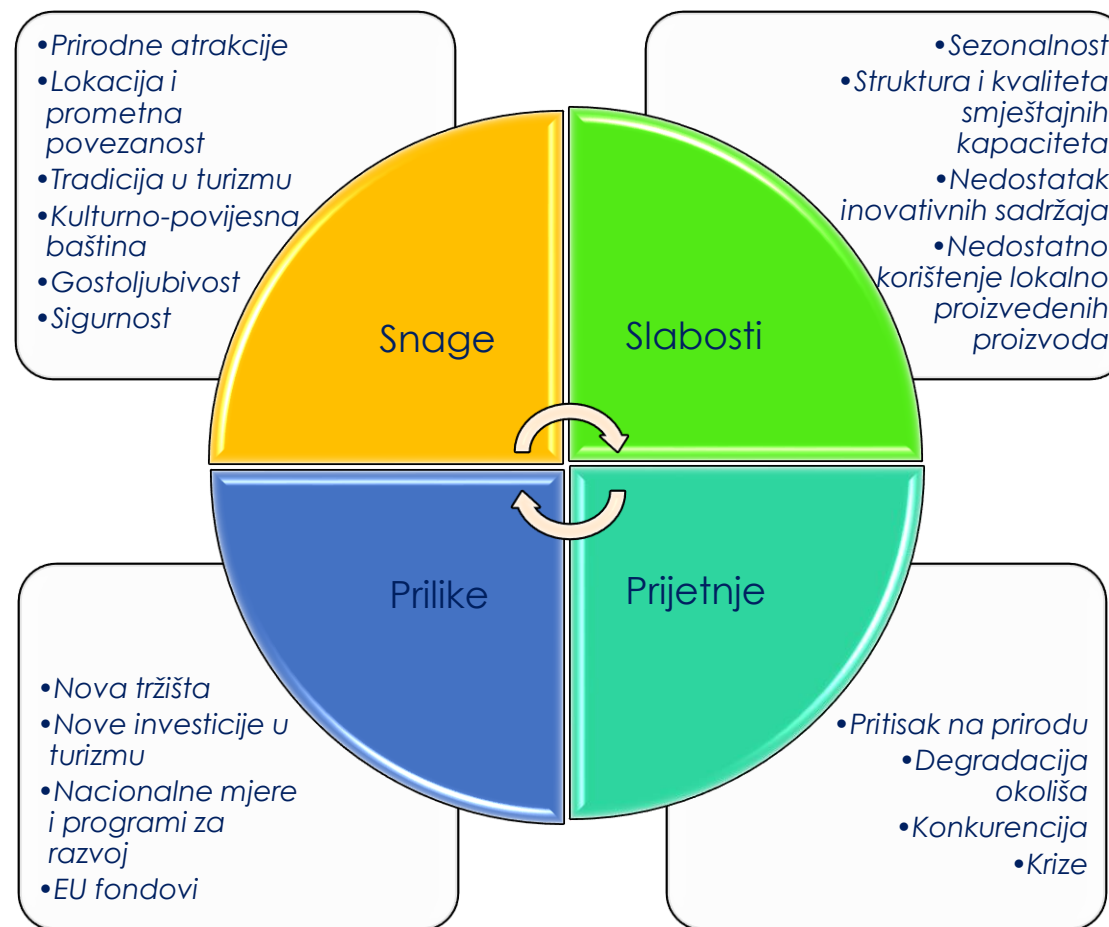
Temeljem analize općih obilježja, turističke ponude i potražnje općine Pakoštane, kao i rezultata provedenih empirijskih istraživanja, SWOT matricom definirane su snage, slabosti, prilike i prijetnje turizma općine. Iz interne okoline proizlaze snage i slabosti turizma općine Pakoštane, dok su rezultat eksterne okoline prilike i prijetnje.

Obzirom općina obuhvaća niz otočića, obalni prostor, dio parka prirode Vransko jezero, kao i plodno zaleđe bogato kulturno-povijesnom baštinom, posebitost se ogleda upravo u njezinim izvanrednim prirodnim atrakcijama.

Dobroj prometnoj povezanosti pogoduje autocesta i blizina dviju zračnih luka. Atraktivnosti lokacije općine, osim navedenog doprinose i nacionalni parkovi (NP Paklenica, NP Kornati, NP Plitvička jezera, NP Krka, NP Sjeverni Velebit) te dva parka prirode (Telašćica i Vransko jezero).

U suprotnosti od većine mjesta u RH, u 2011. g. u odnosu na prethodnu popisnu 2001.g., zabilježen je porast stanovništva, iz čega se može zaključiti da se na području općine dobro živi, što zasigurno percipiraju i gosti.

Slika 2. SWOT analiza turizma općine Pakoštane

Izvor: preuzeto prema FMTU (2020). Analiza stanja turizma općine Pakoštane

Osjećaj sigurnosti i zaštite nikada nije bio važniji, stoga jedan od najznačajnijih čimbenika odabira pojedine destinacije, u svakom smislu, predstavlja sigurnost područja. Obzirom na recentna događanja koja su drastično pogodila turizam cijelog svijeta, destinacije su svjesne važnosti očuvanja zdravlja i sigurnosti svojih stanovnika, ali i njihovih gostiju.¹

Kao najistaknutija slabost turizma općine Pakoštane svakako je sezonalnost, kako turističke potražnje, tako i samog poslovanja. Uzrok navedenom je nepovoljna struktura smještajnih

kapaciteta, budući dominira obiteljski smještaj i kampovi, ali i veliki dio nekomercijalnog smještaja, dok je hotelski nedovoljno zastupljen. Jedno od rješenja predstavlja povećanje broja ležajeva u hotelskom smještaju te bi hoteli kao takvi predstavljali okosnicu produljenja sezone i povećanja turističke potrošnje. Istovremeno je potrebno unaprijediti kvalitetu postojećih smještajnih kapaciteta. Analiza stanja također je ukazala i na nedostatak inovativnosti i uniformiranost turističke ponude.

Obzirom na specifičnost podneblja i iznimno plodno tlo u zaleđu općine, odnosno u okolici Vranskog jezera, nedostatna je poljoprivredna proizvodnja domaće hrane i njeno plasiranje kroz turizam. Slabost se također ogleda i u nepostojanju planskog dokumenta u kojem bi svi turistički dionici zajednički definirali ciljeve i viziju turizma kakvog žele u budućnosti na ovom području.

¹ FMTU (2020). *Analiza stanja turizma općine Pakoštane*

2. Strateški pravci razvoja turizma općine Pakoštane – vizija, ciljevi

Turizam općine Pakoštane (najvažnija gospodarska aktivnost koja ostvaruje multiplikativni utjecaj na ukupno gospodarstvo Pakoštana) nalazi se na prekretnici razvoja između izrazito sezonalne destinacije masovnog turizma temeljenog na prirodnim i kulturnim preduvjetima u prepoznatljivu destinaciju specifičnih oblika turizma, s naglaskom na autohtone i originalne elemente. Polazište razvoja je kako transformirati i valorizirati komparativne prednosti (jedinственost i raznolikost prirodnih preduvjeta (susret mora i jezera, spoj otoka, obalnih mikrodestinacija i zaleđa, unikatni krajobraz otočića, park priroda Vransko jezero, blizina nacionalnih parkova Kornati, Krka, Paklenica i parka prirode Telašćica, raznovrsnost plaža), iskonska lokalna tradicija (skule, užance, nošnje, tradicijska glazba...), raznolikost geografskih područja (kolorit otoka, ruralnog područja Ravnih kotara i maritimne baštine obalnog područja) i dalmatinski ambijent (boje, miris, okus i zvuk Dalmacije) te susret i ostavština dviju kultura kroz povijest (istok - Maškovića han i zapad - Vitezovi vranski, srednjovjekovni grad Vrana - Gradina) u jedinstvenu destinaciju prilagođenu potrebama suvremenog turista.

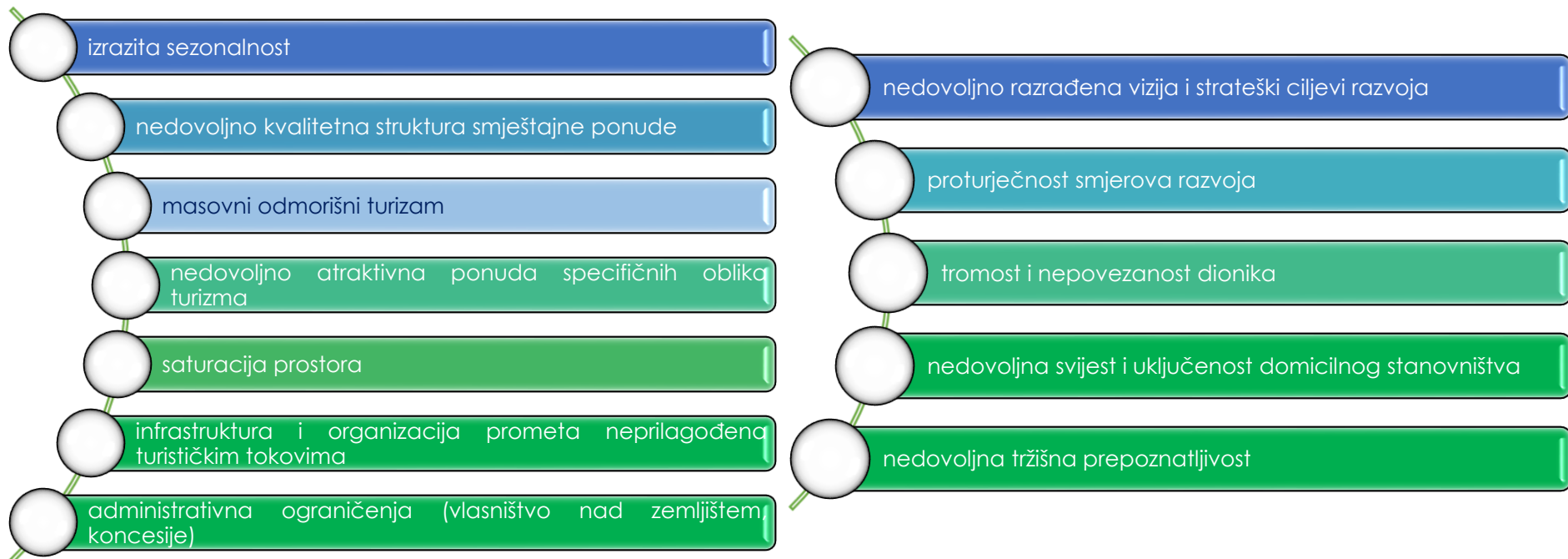

2.1. Polazišta strateških pravaca razvoja turizma općine Pakoštane

Strategija razvoja turizma općine Pakoštane se temelji na rezultatima analize sadašnjeg stanja turizma² (kako promjene u okruženju valorizirati kao prilike i anulirati kao prijetnje u jačanju vlastitih snaga i minimiziranju slabosti) i projekcija razvoja u uvjetima sve bržih i drastičnijih promjena optimalno valorizirajući resursnu osnovu i preduvjete razvoja (demografski preduvjeti i intelektualni kapital – kultura učenja, proces cjeloživotnog učenja, aktivno uključivanje domicilnog stanovništva u razvoj turizma, svijest o mogućnostima turizma, prirodni preduvjeti - ekološka održivost, financije - privlačenja domaćih i inozemnih investitora, javno-privatno partnerstvo, privlačenje EU fondova i poticaja, kulturni preduvjeti - kreativna interpretacija kulturnih resursa u funkciji aktivnog uključivanja u ponudu) u kreiranju originalnog i inovativnog proizvoda i generiranju pozitivnih financijskih rezultata.

² FMTU (2020). *Analiza sadašnjeg stanja turizma općine Pakoštane*

Ključni problemi turizma koje strategija mora prevladati u izrazito nepovoljnim makroekonomskim uvjetima su:

Strategija razvoja se naslanja i na postojeće strateške razvojne dokumente: *Županijska razvojna strategija Zadarske županije 2016. – 2020.*³, *Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013. – 2023.*⁴, *Lokalna razvojna strategija 2014.-2020.*⁵, *Program ukupnog razvoja općine Pakoštane 2016. - 2020. PUR*⁶ aktivno kreirajući budućnost te uvažavajući globalne trendove razvoja.

³ Zadarska županija (2016). *Županijska razvojna strategija Zadarske županije 2016. – 2020.*

⁴ Razvojna agencija Zadarske županije (2013). *Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013. – 2023.*

⁵ Zadarska županija (2013). *Lokalna razvojna strategija 2014.- 2020.*

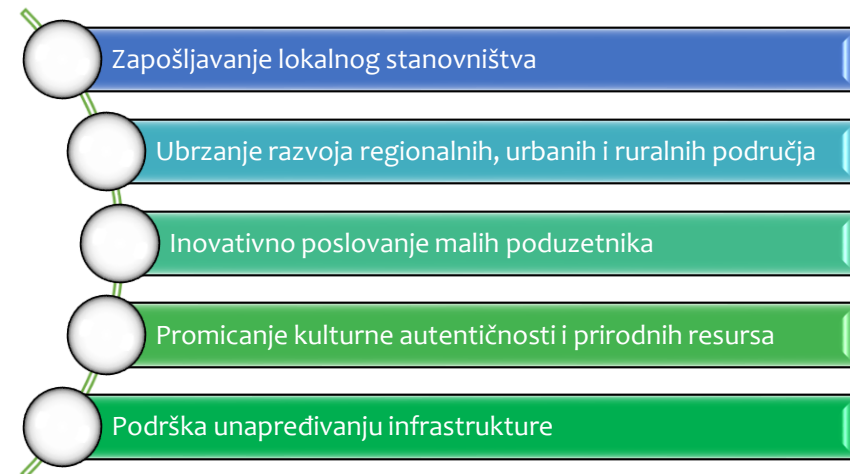
⁶ Općina Pakoštane (2017). *Program ukupnog razvoja općine Pakoštane 2016. – 2020.*

Strategija je usklađena je i s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. s ciljem razvoja održivog, inovativnog i otpornog turizma te specifičnim pod ciljevima:⁷

- povećanje multiplikacijskih učinaka turizma na područja poljoprivrede, digitalizacije, prometa, energije i okoliša te sporta i kreativnih industrija,
- razvoj funkcionalnih i održivih turističkih regija zbog cjelovitog turističkog doživljaja i produljenja sezone kroz ulaganja u javnu turističku infrastrukturu i promociju,
- integralno upravljanje destinacijama radi pronalaženja odgovarajućih specijalizacija, ponude dodatnih sadržaja i produljenja sezone,
- turistička valorizacija i prezentacija kulturne i prirodne baštine, gastronomske i enološke ponude, prijelaz prema nišama više dodane vrijednosti, uz naglasak na rast kvalitete ponude, digitalizaciju, inovacije, i povećanju ponude smještajnih kapaciteta visoke kvalitete,
- otklanjanje administrativnih prepreka i poboljšanje dostupnosti javne infrastrukture za realizaciju investicija u turizmu,

- pozicioniranje prema novim i velikim, brzorastućim globalnim emitivnim tržištima, promoviranje kao sigurne i zdrave destinacije koja nudi visokokvalitetnu i raznovrsnu turističku uslugu.

Pored navedenog, Strategija treba slijediti turističke trendove i politike, naglašavajući multiplikativne efekte turizma na destinaciju i lokalnu zajednicu:⁸

⁷ Vlada RH (2021). Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.

⁸ OECD (2020). Tourism Trends and Policies 2020.

Strategija razvoja turizma općine Pakoštane 2021. – 2025. temelji se na načelima održivog i odgovornog turizma (afirmativni odnos prema prirodi, kulturi i domicilnom stanovništvu, uz ostvarenje pozitivnog socijalno-kulturnog utjecaja, utjecaja na okoliš i razvoj gospodarstva).

Ciljevi održivog turizma su:⁹

Stoga se održivi razvoj turizma temelji na:¹⁰

⁹ UNWTO <https://www.unwto.org/sustainable-development>, 26.03.2021.

¹⁰ UNWTO (2013). *Sustainable Tourism for Development Guidebook*

Strategija razvoja turizma općine Pakoštane mora pružiti kvalitativni odgovor na izazove okruženja:

Turizam u uvjetima pandemije

- standardi i protokoli epidemiološke sigurnosti – *safe stay in Croatia*

Trendovi potražnje

- boravak u izoliranom smještaju

Fleksibilnost rezervacija

Staycation - putovanje u blizini doma

Žudnja za putovanjem - *travel craving*

- duži boravak
- *slow travel*
- putovanje u malim grupama

Orijentacija prema aktivnom odmoru u prirodi

- razvoj avanturističkog, outdoor, sportskog, zelenog turizma
- razvoj transformativnog, participativnog turizma, turizma iskustva i emocija

Digitalni nomadi *bleisure work - business and pleasure work*

Gospodarska kriza

- neizvjesnost u budućnosti, što uvjetuje da potencijalni turisti odustaju od turističkih putovanja

Promjenjive političke mjere

- zatvaranje granice, lockdown, covid-putovnice, politika raspodjele cjepiva, otežan zračni prijevoz, promotivne kampanje koje usmjeravaju turiste na nacionalno tržište (2019. godine kao referentna predpandemijska godina - udio stranih turista je iznosio 86,32%)

Digitalizacija

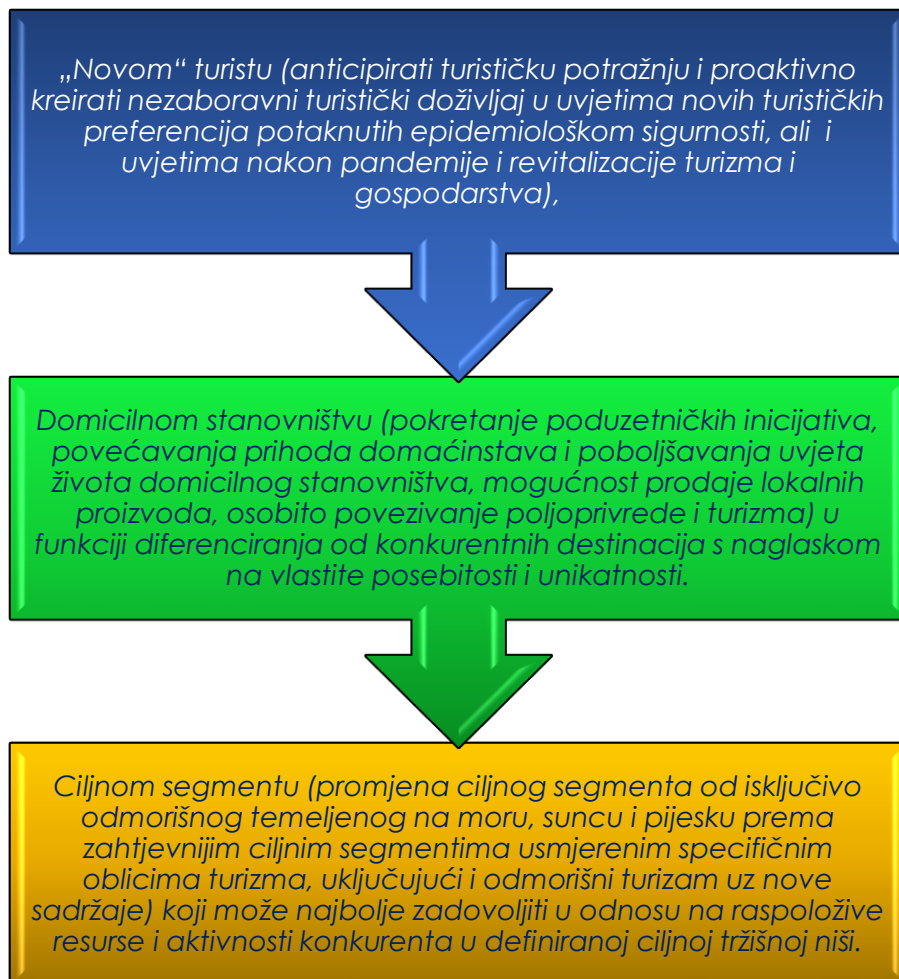
- digitalizacija turizma temeljena na inovativnim digitalnim i tehnološkim rješenjima u segmentima ponude i promocije, digitalne on-line platforme koje povezuju ponudu i potražnju, pametni turizam – turizam 2.0

Nepovoljni socijalni uvjeti

- život u uvjetima „novog normalnog“

Turizam u uvjetima postpandemijskog razvoja i oporavka

Razvoj treba biti usmjeren prema:

Nadalje, Strategija odgovara na pitanja kako permanentno inovirati turističku ponudu i proizvod (dizajniranje specifičnih oblika turizma koji se oslanjaju na lokalne resurse u funkciji dugoročne održivosti, optimalnog zadovoljavanja preferencija turista i pobjeđivanja konkurencije) te kako unaprijediti promociju i brendirati destinaciju, naglašavajući pritom vlastitu prepoznatljivost i unikatnost.

Strategija razvoja turizma općine Pakoštane ističe sinergijsko povezivanje mikrodestinacija (Drage, Pakoštane, Vrana, Vrgada) u funkciji turističke valorizacije cjelokupnog prostora općine i produženja turističke sezone, naglašavajući vlastite posebnosti i mogućnosti razvoja, kreirajući integralni proizvod u interakciji sa susjednim destinacijama. Strategija je usmjerena afirmaciji kvalitete i izvrsnosti temeljenoj na kvalitativnoj preobrazbi svih elemenata ponude i personaliziranom odnosu domicilnog stanovništva i djelatnika prema turistu (turist kao sukreator turističke ponude) nasuprot devastirajućim efektima sezonalnog masovnog turizma (*overtourism*, premašivanje razine mogućnosti prihvatnog kapaciteta na vrhuncu sezone što uvjetuje negativni efekt na turiste, domicilno stanovništvo i prirodu), saturaciji prostora, apartmanizaciji temeljenoj na uniformnoj, stereotipnoj i zastarjeloj ponudi.

2.2. Vizija i sustav ciljeva razvoja turizma općine Pakoštane

Analiza resursne osnove, situacijska analiza i scenarij razvoja turizma općine Pakoštane temeljen na globalnim trendovima turizma postavljaju viziju razvoja turizma.

Općina Pakoštane je visoko konkurentna turistička destinacija temeljena na održivoj transformaciji prirodne raznolikosti (zeleno-plavi doživljaj otoka, obale i zaleđa) i kulturnih, povijesnih i tradicijskih vrijednosti u prepoznatljiv i inovativan proizvod temeljen na aktivnom odmoru i outdooru, nautičkom, kulturnom, ruralnom, odmorišnom turizmu i ekoturizmu, uz jedinstveni doživljaj izvornog dalmatinskog ambijenta za sva osjetila.

Vizija se temelji na unapređivanju lanca vrijednosti koje će se ostvariti na temelju postizanja strateških ciljeva:

Strateški cilj:

Unapređenje infrastrukture i smještajne ponude

Unapređenje infrastrukture i smještajne ponude kao preduvjet produženja sezone i turističke valorizacije svih dijelova općine obuhvaća infrastrukturne preduvjete temeljene na unapređenju prometne infrastrukture (poboljšanje pristupne ceste autocesti A1, reorganizacija prometnih tokova, uređenje parkirališta i gradnja podzemne garaže, šetnice Pakoštane – Drage, pješačkih i biciklističkih staza oko Vranskog jezera), uređenju fasada, uređenju i tematiziranju plaža, kao i na kapitalnim projekatima (gradnja marina, hotela, uređenja trga, Jaza i Bužaka) grade novu vizuru općine u sinergiji modernih i autohtonih elemenata iskonskih dalmatinskih mikrolokacija.

Izrazito nepovoljna struktura smještajnih kapaciteta (55,79% nekomercijalnog smještaja, 46,36% objekata u domaćinstvu i 46,35% u kampovima u strukturi komercijalnog smještaja)¹¹ uvjetuje nepovoljnu strukturu turista i izrazito sezonalno poslovanje u začaranom krugu koji uvjetuje nedovoljno inventivnu ponudu i nezadovoljavajuću potrošnju, što nadalje limitira mogućnost daljnjeg investiranja.

¹¹ FMTU (2020). *Analiza sadašnjeg stanja turizma općine Pakoštane*

Prioritet razvoja je kvalitativna transformacija smještajnih kapaciteta temeljena na gradnji visoko konkurentnog hotelskog smještaja (Pilatuša Madona, Torine – Drage, hotel u Oazi mira) orijentiranog cjelogodišnjem poslovanju, gradnji turističkog naselja Vrana, preobrazbi nekonkurentnog obiteljskog smještaja u obiteljske boutique hotele, s naglašenim dalmatinskim stilom uređenja, povezivanje obiteljskog smještaja u difuzne hotele, kvalitativnoj preobrazbi kampova i kamp odmarališta prilagođenim standardima suvremene kamp industrije (40% kapaciteta kamp kućice i 60% kamp parcele, usklađivanje s koeficijentom izgrađenosti parcela), gradnji kampa Drage zapad i Vrgada, postavljanju luksuznih mobilnih kućica u Pine Beach, Kozarici i Oazi mira, gradnji ekskluzivnih kuća za odmor s bazenima kao i inovativnog smještaja u zaleđu (rančevi, glamping na Vranskom jezeru, OPG, eko etno selo, ruralne kuće za odmor, smještaj u tradicijskim objektima).¹² Gradnja ekskluzivnih sadržaja (marine u Dragama i Pakoštanima, ekskluzivnih smještajnih kapaciteta i drugo) mora pokrenuti unapređivanje svih smještajnih kapaciteta nadograđenih inovativnim sadržajima destinacije (drugi strateški cilj) u privlačenju zahtjevnijih, ali i platežno sposobnijih turista.

¹² Ministarstvo turizma (2015). *Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu*

Strateški cilj:

Inoviranje ponude specifičnih oblika turizma

Inoviranje specifičnih oblika turizma i ponude događaja u kreiranju jedinstvenog doživljaja i diferenciranja u odnosu na konkurenciju. Općina Pakoštane treba premostiti tržišni gap odmorišnog turizma temeljenog na prirodnim ljepotama u ljetnim mjesecima, prema visoko konkurentnim specifičnim oblicima turizma: nautički turizam, outdoor i aktivni odmor, kulturni turizam, ruralni turizam, zeleni turizam, ekoturizam, enogastronomski i događajni turizam, prilagođenim resursnim osnovama mikrodestinacija, ali i epidemiološkim i postpandemijskim okolnostima. Strategija razvoja mora pomiriti različite razvojne trendove izdvojenih specifičnih oblika turizma, kao i jaz između pojedinih nekonkurentnih i zastarjelih elemenata smještajne i turističke ponude i elitnih i ekskluzivnih sadržaja u kreiranju integralnog proizvoda i nove vrijednosti za turista. Poseban naglasak treba biti usmjeren valorizaciji autohtonih, tradicijskih vrijednosti kroz događajni turizam za sva osjetila (dani Vitezova vranskih, materine užance, mirisi Dalmacije, bumbete, s okusom mora i zrnem soli, litnja pričinjoža) u cilju naglašavanja lokalnih vrijednosti te povezanosti s lokalnom poljoprivredom i proizvođačima (tematiziranje staza – staza maslina, vinska cesta, staza

aromatičnog bilja, lanac od polja i mora do stola, afirmacija ekološke poljoprivrede) nasuprot globalizirane, univerzalne ponude. Organizacijom događaja na specifičnim lokacijama dodatno se mogu naglasiti posebnosti mikrolokacija (koncert ozbiljne glazbe na otoku Sv. Juština, rekreativni MTB maraton Vransko jezero...).

Strateški cilj:

Osmišljavanje inovativne promotivne strategije

Osmišljavanje inovativne promotivne strategije temeljene na digitalizaciji i storytellingu, u funkciji repozicioniranja i brendiranja destinacije. Općina Pakoštane nije dovoljno prepoznatljiva destinacija te nedovoljno naglašava razlikovne elemente u odnosu na susjedne destinacije. Osmišljene promotivne aktivnosti moraju kroz specijaliziranu komunikaciju temeljenoj na sinergiji online, offline promocije, društvenih mreža i mobilnih aplikacija biti usmjerene ciljnim segmentima u inovativnoj interpretaciji ponude uz afirmaciju kreativnih koncept kampanja, storytellinga u formiranju nove percepcije i emocije u svijesti potencijalnih turista.

Ključno je u dinamičkim brend kampanjama naglasiti autohtone, tradicijske vrijednosti (izvorna Dalmacija), duh prošlosti (Vitezovi vranski), prirodne ljepote (Vransko jezero, otok Sveta Justina, voda kao poveznica jezera i mora – primjer

slatko slana avantura – pješačke staze općine Pakoštane), interakciju ruralne i maritimne baštine kao i nove specifične oblike turizma uz istraživanje *brend trackinga*. Pakoštane moraju biti repositionirane u skladu s vizijom destinacije kao visoko konkurentna destinacija s profiliranom ponudom izdvojenih specifičnih oblika turizma temeljenih na unikatnim i izrazito diferenciranim prirodnim i kulturnim preduvjetima.

Strateški cilj:

Afirmacija odgovornog i održivog razvoja u kreiranju nove vrijednosti na načelima održivosti

Afirmacija odgovornog i održivog razvoja u kreiranju nove vrijednosti na načelima održivosti - održivo valoriziranje prirodne i kulturne baštine, uz kreiranje nove vrijednosti za turiste, ali i za domicilno stanovništvo te definiranje granice nosivosti turističke destinacije. Kvantiteta turističkog poslovanja mora se transformirati u kvalitetu i izvrsnost na održivim načelima, u cilju ravnomjernog vremenskog i prostornog turističkog poslovanja te očuvanja kulturnih i prirodnih preduvjeta. Svijest o održivom i odgovornom turizmu mora biti pretočena u sve strateške inicijative gdje dugoročna prirodna, demografska i kulturna održivost mora imati prioritet u odnosu na kratkoročne profite.

Strateški cilj:

Unapređivanje modela upravljanja razvojem turizma

Unapređivanje modela upravljanja razvojem turizma - sinergija dionika u multipliciranju pozitivnih efekata na turiste, dionike i destinaciju. Pakoštane mora težiti efikasnoj organizaciji i upravljanju razvojem turizma, temeljenom na interakciji svih dionika (turistička zajednica, općina, svi nositelji ponude i domicilno stanovništvo) i funkcija menadžmenta, horizontalnom i vertikalnom povezivanju i partnerskom odnosu usmjerenom ostvarenju zajedničkih interesa i ciljeva (uspjeh destinacije je garancija uspjeha svih dionika, suradnja s konkurentom je prilika za jačanje tržišne pozicioniranosti i prepoznatljivosti), raspodjeli uloga i odgovornosti u kreiranju nove vrijednosti za turiste (novi doživljaj, poboljšavanje ponude), destinaciju (unapređivanje kvalitete, diferenciranje ponude, repositioniranje) i dionike (multipliciranje rezultata poslovanja). Domicilno stanovništvo mora biti aktivno uključeno u upravljanje razvojem turizma kao pokretač poduzetničkih inicijativa, promotor i prezentator lokalne kulture i tradicije, mora se poistovjetiti s vizijom razvoja turizma destinacija kako bi afirmativno živjelo za turizam i kvalitetno živjelo od turizma. Vizija i strateški ciljevi destinacije se moraju

reflektirati na razvojne ciljeve pojedinih dionika i koji isključivo procesom povezivanja temeljenom na zajedničkom istraživanju tržišta i transferu znanju (npr. LAG Laura na području ruralnog turizma), kao i suradnji sa specijaliziranim marketinškim agencijama i agencijama za razvoj specifičnih oblika turizma mogu osigurati dugoročni održivi razvoj i repositioniranje na promjenjivom turističkom tržištu. Paralelno općina Pakoštane se mora povezivati sa susjednim destinacijama (mogućnost razvoja *tourism product cluba* i klastera) u funkciji obogaćivanja ponude i kreiranja prepoznatljivog integralnog proizvoda.

Strateški ciljevi se temelje na konkretnim mjerama, akcijama s definiranim nositeljima, indikatorima i terminskim rokovima. Proces implementacije strategije praćen je monitoringom, evaluacijom i povratnom vezom u funkciji redefiniranja ciljeva i strategija u kontinuiranom optimiziranju lanca vrijednosti i

generiranju konkurentskih prednosti turizma općine Pakoštane, temeljenih na inovacijama u izrazito dinamičkim turbulentnim izazovima okruženja. Izrazito nepovoljni utjecaji okruženja (pandemija, gospodarska kriza) pružaju mogućnost restartanja, reorganizacije i rekonceptije razvoja turizma općine Pakoštane, usmjerene održivom razvoju i visokoprofiliranim specifičnim oblicima turizma temeljenim na odgovornoj valorizaciji osebujnih prirodnih i kulturnih resursa i novom sustavu preferencija turista (povratak prirodi, spoznaji sebe, želji za upoznavanje kulture, aktivni odmor...).

Vizija razvoja turizma općine Pakoštane, kao i svi definirani glavni razvojni ciljevi, podupiru postizanje ciljeva održivog razvoja kao razvojne koncepcije, koja treba uz ekonomski i društveni razvoj unaprijediti uvjete života lokalnog stanovništva u svim aspektima. Pri tome, upravo u Pakoštanima, uloga turizma je ključna jer determinira ukupna kretanja u općini.

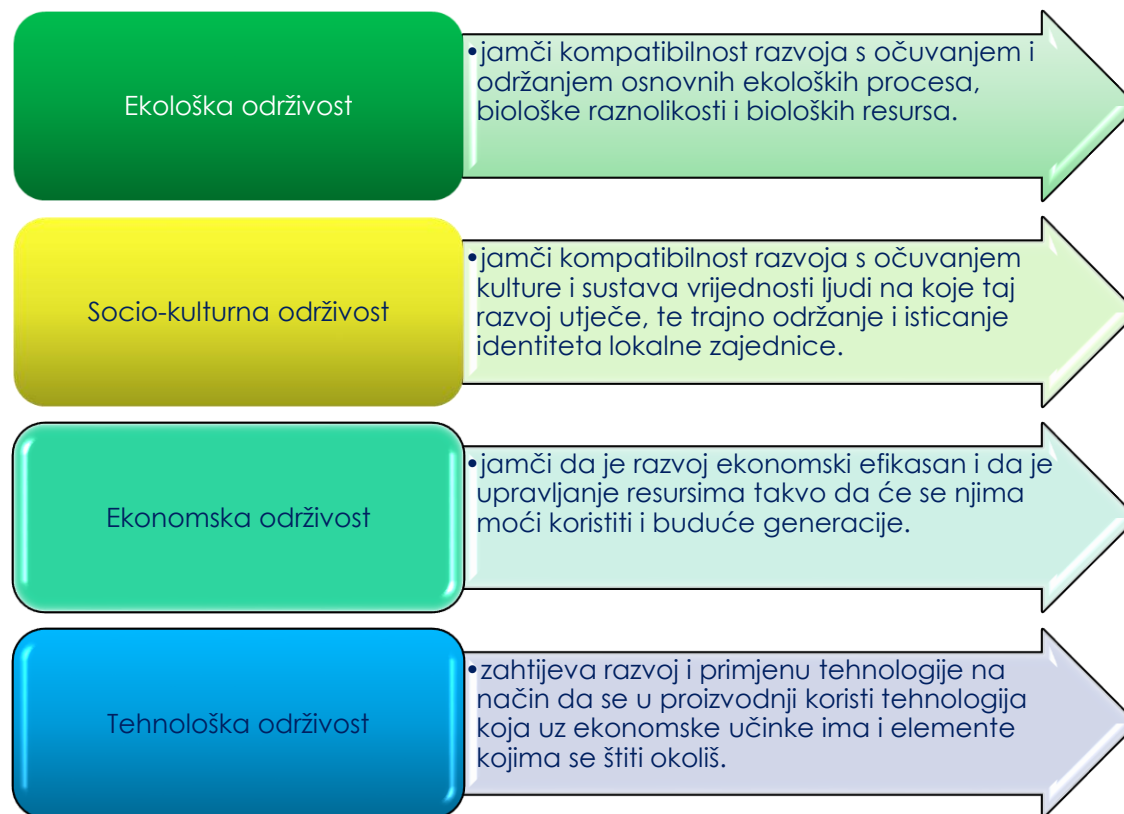
Slika 3. Ciljevi održivog razvoja

Izvor: United Nations Sustainable Development, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/> (15.3.2021.)

U rujnu 2015. na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda zemlje diljem svijeta potpisale su Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030., s njegovih 17 ciljeva održivog razvoja, te su usuglasile konkretan popis mjera za dobrobit čovječanstva i planeta. Ciljevi održivog razvoja, zajedno s Pariškim sporazumom o klimatskim promjenama, plan su za bolji svijet i globalni okvir za međunarodnu suradnju u području održivog razvoja i njegove gospodarske, društvene, ekološke i upravne dimenzije.

Europska unija je bila predvodnik u donošenju Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i u potpunosti je predana njegovoj provedbi. Održivi razvoj – razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjih generacija bez ugrožavanja mogućnosti budućih naraštaja da zadovolje svoje potrebe – duboko je ukorijenjen u europski projekt.¹³ Također, uvažene su sve dimenzije održivog razvoja: ekološka, socio-kulturna, ekonomska i tehnološka:

Stoga su i specifični oblici turizma koji imaju razvojni potencijal i koje možemo smatrati primarnim turističkim proizvodima općine Pakoštane u periodu do 2025. godine analizirani s aspekta njihova doprinosa ostvarenju ciljeva održivog razvoja i njegovih dimenzija.

¹³ United Nations (2015). Agenda 2030 'To-Do List for People and Planet', Secretary-General Tells World Leaders Ahead of Adoption <https://www.un.org/press/en/2015/sgsm17111.doc.htm>

Za očekivati je da će realizacija zajednički definiranih strateških ciljeva, koji su prvenstveno usmjereni na održivost, kvalitetu, inovacije, ublažavanje sezonalnosti te isticanje izvornih kulturnih vrijednosti područja, dovesti do porasta turističkog prometa općine Pakoštane do 2025. godine. Povećanje turističkog prometa se prvenstveno očekuje u pred i post sezoni kroz kraće boravke potaknute značajnijim iskorakom u razvoju proizvoda specifičnih oblika turizma. Pri tome je važno naglasiti kako je već sada evidentno da je u vršnoj sezoni premašen prag saturacije najužeg obalnog dijela općine, stoga se u tom pogledu predviđa:

Tablica 2. Planirani kapacitet i turistički promet do 2025. godine (komercijalni smještaj)

Vrsta objekta	2019*		2025**	
	Broj stalnih ležajeva	Udio	Broj stalnih ležajeva	Udio
Hoteli	142	1,27%	450	3,75%
Kampovi	5.199	46,35%	5.200	43,57%
Objekti na OPG	22	0,20%	80	0,67%
Objekti u domaćinstvu	5.200	46,36%	5.600	46,92%
Ostali objekti	654	5,83%	654	5,48%
Ukupno	11.217	100%	11.984 (+7%)	100%
Turistička potražnja	2019*		2025**	
Dolasci	88.615		111.000 (25%)	
Noćenja	645.092		722.500 (+12%)	

* podaci Turističke zajednice općine Pakoštane

**procjena autora

U strukturi smještajnih kapaciteta općine Pakoštane u 2025. g. se očekuje povećanje udjela hotelskog smještaja sa sadašnjih 1,27% na 3,75%, kao i povećanje broja objekata na OPG, odnosno obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima koji, osim pružanja usluga smještaja imaju značajnu ulogu u proizvodnji poljoprivrednih proizvoda kreirajući na taj način jedinstveni proizvod ruralnog turizma. Pored navedenog, disperzija novih kapaciteta u turistički manje valorizirane prostore općine rezultirat će (osim rasterećenja uskog obalnog pojasa) i ponudom izoliranijeg, odnosno epidemiološki sigurnijeg smještaja.

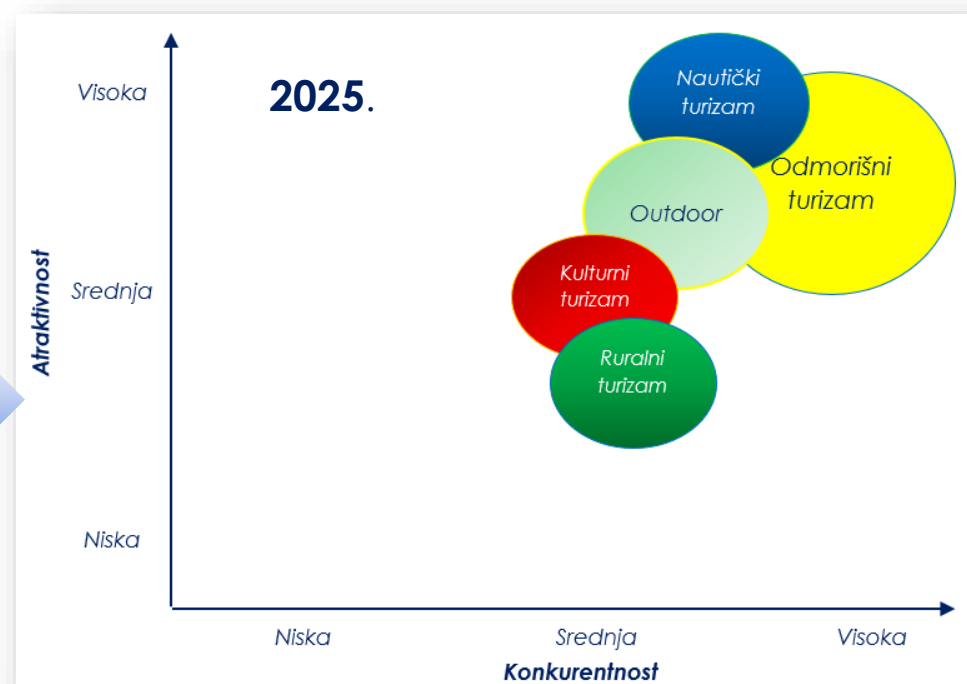
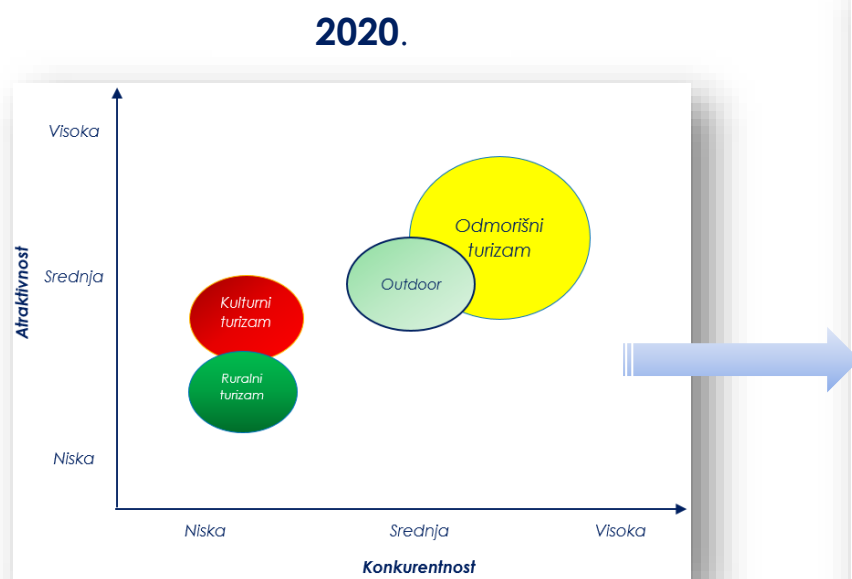
Iskorak općine Pakoštane moguć je prvenstveno kroz unapređenje kvalitete postojećih smještajnih kapaciteta koji će, uz razvoj inovativnih i kreativnih sadržaja odmorišnog, outdoor, ruralnog, kulturnog i nautičkog turizma naposljetku rezultirati većim turističkim prometom, a posljedično i većim ekonomskim učincima turizma. Održivim, participativnim i odgovornim upravljanjem iznimnim resursima općine Pakoštane osigurat će se i visoka kvaliteta života na ovom području.

3. Ključni turistički proizvodi

Analiza stanja turizma općine ukazuje kako je na području Pakošтана u najvećoj mjeri razvijen odmorišni turizam s naglaskom na proizvode sunca i mora. Ostali oblici turističkih proizvoda (poput outdoor, kulturnog i ruralnog turizma) se danas pozicioniraju kao manje konkurentni i atraktivni, ali i s visokim razvojnim potencijalom. S obzirom na resursnu osnovu općine i trendove na tržištu, kao i na opredijeljenost njenih dionika na ublažavanje sezonalnosti, u sljedećem se razvojnom ciklusu očekuju kvalitativni pomaci u ponudi

odmorišnog turizma, kao i sadržajni pomaci u ponudi outdoor aktivnostima tijekom cijele godine. Zbog povoljnog geoprometnog položaja općine, izniman potencijal se ogleda u nautičkom turizmu, čijim će se razvojem općina Pakoštane pozicionirati kao visoko konkurentna i atraktivna nautička destinacija. Poticanjem turističke valorizacije ruralnog prostora i prožimanje kulturne baštine te tradicijskih vrijednosti izvorne Dalmacije kroz sve turističke proizvode, očekuje se značajniji razvoj ruralnog i kulturnog turizma.

Odmorišni turizam – obilježja i trendovi

Proizvod 'sunce i more' temelji se na putovanjima motiviranim odmorom u priobalnim destinacijama, u vrijeme kada je poželjno rekreacijsko korištenje mora, kao ključne atrakcije u sklopu navedenog proizvoda. Ovaj segment ponude i dalje bilježi snažan interes turista, a s obzirom na klimatska obilježja Hrvatske, dominantno se odnosi na boravak turista u ljetnom razdoblju.

Kao posljedica izuzetno velike konkurencije te konstantnih društvenih promjena, razvio se novi, prošireni koncept 'sunca i mora', kojem je u središtu doživljajno iskustvo, održivost, zdrav život te individualizacija i personalizacija. Javlja se sve veći interes za tzv. kombiniranim putovanjima, odnosno onima koji

su motivirani suncem i morem, no upotpunjeni, primjerice nekom kružnom turom ili proizvodima s posebnim interesima. Sve se intenzivnije razvijaju određeni oblici specijalizirane ponude, poput *all-inclusive* turističkih objekata, tematskih putovanja, *incentive* putovanja. Razvoj svake vrste proizvoda, pa tako i ponude ljetnog odmorišnog turizma, mora biti održiv, u smislu mogućnosti njegove integracije u lokalnu zajednicu i okoliš. Održivi turizam je danas ključan aspekt konkurentnosti te takva mora postati i njegova ponuda proizvoda – doživljaja, koji će biti u mogućnosti zaokupiti pojedinca, pritom omogućavajući „sudjelovanje“ i turističko iskustvo koje vodi „osobnom razvoju“.¹⁴

Konkurencija u segmentu ponude odmorišnog turizma u svijetu je izrazito visoka, a smanjenje prijevoznih troškova čini i najudaljenije destinacije dostupnim. Kao destinacija izrazito pogodnih prirodno-klimatskih obilježja i visoke ekološke očuvanosti, Hrvatska posjeduje povoljne prirodne, klimatske i ekološke uvjete za unaprjeđenje sadržaja odmorišnog turizma, koji je još uvijek dominantni oblik turizma. Podizanjem razine kvalitete svih elemenata destinacije moguće je ostvariti adekvatnu tržišnu poziciju u odnosu na konkurenciju. Također, definiranjem jasne vizije, planiranjem projekata i aktivnosti, cilj je osigurati stabilan i kontroliran rast.

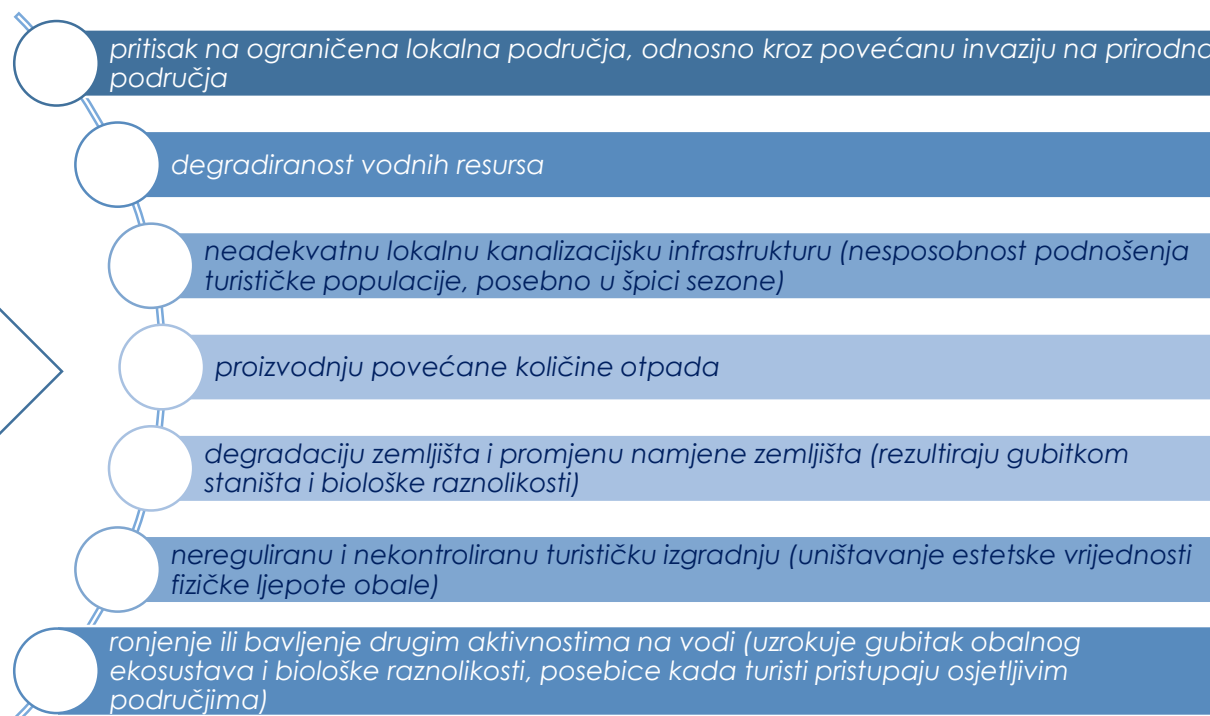
¹⁴ Institut za turizam (2006). *Hrvatski turizam – plavo bijelo zeleno*, Zagreb

Obale sa svojim specifičnim obilježjima predstavljaju posebno atraktivno mjesto za turiste te kao takve raspolažu raznolikim sadržajima proizvedenim iz sunca, mora i pijeska. Obzirom da oko 40% svjetske populacije živi na obali ili unutar obalnog područja, oni uvelike ovise o primorskom turizmu, koji u takvim regijama čini značajan izvor zarade.¹⁵ Važnost obalnog turizma za globalno gospodarstvo, uz njegove utjecaje na zajednicu, uključujući fizičko, ekonomsko i socijalno - kulturno okruženje, nameću nužnost implementacije održivog turizma. Činjenica da se 80% cjelokupnog turizma odvija u obalnim područjima, može ugroziti kritične ekosustave i pridonijeti njihovom propadanju.¹⁶ Budući je turizam gospodarska aktivnost, u kojoj se velik broj ljudi privremeno seli i naseljava na određenom mjestu, može doći do pritiska na lokalne resurse, poput dostupnosti pitke vode, proizvodnje otpada ili potrošnje energije, što se negativno odražava na destinacije u kojima se javlja.

Potencijalni problemi i s njima povezane aktivnosti, rezultat su sukoba između društvenog i prirodnog sustava, uz međusobno djelovanje ljudskih aktivnosti.

Negativne posljedice na obalno okruženje koje konceptom održivog razvoja treba izbjeći, očituju se kroz:

Izvor: obrada prema Ghosh, T. (2011). Coastal Tourism: Opportunity and Sustainability. *Journal of Sustainable Development*, Vol. 4, No. 6, pp. 67-71.

¹⁵ Ghosh, T. (2011). Coastal Tourism: Opportunity and Sustainability. *Journal of Sustainable Development*, Vol. 4, No. 6, pp. 67-71.

¹⁶ Botero, C. M. & Zielinski, S. (2020). Beach Tourism in Times of COVID-19 Pandemic: Critical Issues, Knowledge Gaps and Research Opportunities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17 (19) <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7579372/>

S ciljem očuvanja okoliša i atraktivnosti destinacija, nastoji se uravnotežiti rast turizma u obalnim područjima. Kako bi on ostao održiv, nužna je uspostava pravilnog pristupa s holističkim pogledom. Potrebna je strategija za formuliranje održivog plana upravljanja obalnim turizmom, s ciljem ublažavanja procesa degradacije obale, uzimajući u obzir fizički okoliš te lokalno gospodarstvo i kulturu. U navedeno trebaju biti uključene i lokalne industrije koje nisu povezane s obalnim turizmom, zatim donositelji politika, programeri i menadžeri iz nevladinih i drugih organizacija te privatni sektor. Ključna je ravnoteža između očuvanja i ljudi, na način da upravljanje prirodnim resursima osigurava sredstva za život, uz pravednu raspodjelu dobiti i interkulturalnu toleranciju.

Kao najveći turistički segment u Europi, odmorišni turizam također je značajno zahvaćen pandemijom COVID-19, međutim očekuje se da će priobalni prostori među prvima ponovno biti meta gostiju. Iako manje nego u drugim turističkim oblicima, putnici sve više traže jedinstvena iskustva u kojima mogu uživati na održiv način, čime se stvara prilika za razvojem održivog odmorišnog turizma. Oko 60% svih europskih turista preferira odmor na moru, što je visoko u usporedbi sa Sjedinjenim Državama (43%), ali nisko u usporedbi s Kinom (68%).¹⁷

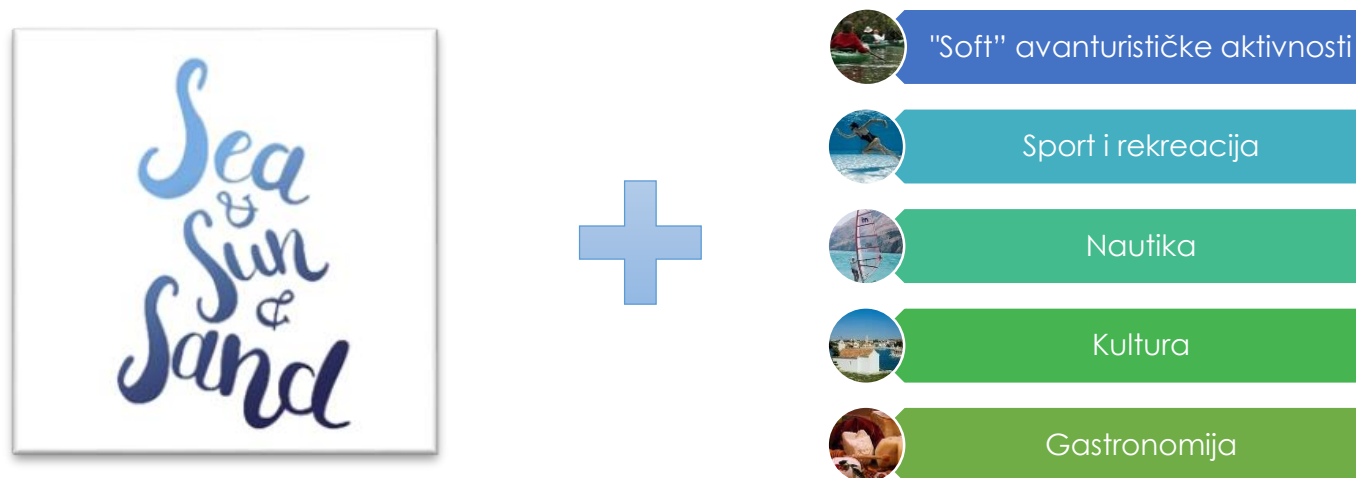
Ljetni odmorišni turizam odnosi se na odmor s ciljem boravka na ili u blizini plaža. Obuhvaća opuštanje, sunčanje, plivanje, organiziranje piknika i druge različite aktivnosti na plaži. Mlađoj populaciji odmor na plaži također podrazumijeva zabavu i clubbing. Odmorišni turizam kao takav predstavlja kombinaciju prirodnih ljepota sa svježim zrakom i rekreativnim aktivnostima. Karakteriziraju ga dvije skupine turista: turisti većinom zainteresirani za *all-inclusive* pakete te s druge strane, oni kojima je potrebna raznolika ponuda. Za prvu grupu značajni su sveobuhvatni paket aranžmani, prisutna je visoka

usredotočenost na cijenu te uglavnom putuju u mediteranske zemlje, dok su Turska i Egipat također istaknute destinacije. Smješteni su u velikim hotelima ili odmaralištima koja im pružaju sve potrebno za cjeloviti odmor. Mnogi u ovoj ciljnoj skupini pripadaju baby-boom generaciji. Druga skupina turista u jednoj zemlji posjećuje više mjesta, kombinirajući npr. gradske izlete ili druge aktivnosti (kulturne, sportsko-rekreacijske i druge), uz boravak na plaži. Iako sveobuhvatni paketi za razonodu još uvijek dominiraju na tržištu, turisti su danas sve više u potrazi za jedinstvenom avanturom i novim iskustvima, stoga se suvremeni odmorišni turizam nadopunjuje i isprepliće sa sadržajima ostalih specifičnih oblika turizma:¹⁸

¹⁷ The European market potential for sun and beach tourism (2021). <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/sun-beach-tourism/market-potential>

¹⁸ Ibidem

Slika 4. Novi koncept odmorišnog turizma

Izvor: obrada prema *The European market potential for sun and beach tourism* (2021). <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/sun-beach-tourism/market-potential>

Iz temelja odmorišnog turizma, a s ciljem zadovoljenja zahtjeva suvremene turističke potražnje, snažnije se razvijaju specifični oblici turizma, u zavisnosti od raspoloživih resursa i zahtjeva potražnje. Nova, diverzificirana ponuda turističke destinacije, uvjet je njenog opstanka na globalnom turističkom tržištu i stoga neminovan koncept kojem treba težiti.

Odmorišni turizam u budućnosti karakteriziraju dva scenarija: potpuni kolaps zbog prevelikog pritiska na prostor i koncentracije turista ili globalni prelazak na održivi turizam. Najpesimističniji scenarij pretpostavlja da će ekstremna socijalna percepcija epidemioloških rizika viđenih u prvim mjesecima pandemije biti prisutna sve do prihvatljive razine procijepljenosti. Strah od zaraze, povezan s učestalošću socijalnih kontakata, nesporno bi imao poguban utjecaj na masovni odmorišni turizam. Navedeno bi rezultiralo daljnjim gubitkom privlačnosti putovanja, a to bi, zauzvrat, prisililo vlasti da povećaju ograničenja na korištenje plaža. Zbog visoke razine neformalnosti, porasla bi nezaposlenost, što bi izazvalo posljedične socijalno-ekonomske sukobe, jer bi se odmorišni turizam tada koncentrirao u privatnim objektima koji se smatraju sigurnima. Predviđa se oporavak od COVID-19 paralelno s trenutačnom, globalnom transformacijom ekonomskih sustava u one koji su CO₂ neutralni (ugljična neutralnost). Također, moguća je pojava veće socijalne procjene prirodne i kulturne vrijednosti plaža, kao svojevrstan način kolektivnog promišljanja o pandemiji.

Teže dostupne i udaljenije destinacije, u ovom slučaju će imati prednost i manji rizik od zaraze. Ljudi će također smanjiti osobnu mobilnost, odabirući svoje lokalno okruženje koje može ispuniti njihove različite potrebe.¹⁹

Slika 5. Doprinos odmorišnog turizma ciljevima održivog razvoja

¹⁹ Botero, C. M. & Zielinski, S. (2020). Beach Tourism in Times of COVID-19 Pandemic: Critical Issues, Knowledge Gaps and Research Opportunities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17 (19) <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7579372/>

Prepoznate su sljedeće razvojne prilike odmorišnog turizma na području općine Pakoštane:

Resursi: Priroda i krajolik; More; Plaže; Klima; Lokacija; Vransko jezero; Tradicija

Razvojni potencijali odmorišnog turizma u općini Pakoštane:

Rastuća turistička potražnja rezultira pojačanim pritiskom na prirodne resurse, što nameće potrebu primjene koncepta održivog razvoja, turizma koji će razvijati pozitivan odnos prema okolišu i lokalnoj zajednici (inovativnost, ekskluzivnost i intimnost nasuprot gužve i saturacije). Iako je pandemija COVID - 19 nanijela brojne gubitke u turizmu, istodobno su se pojavile nove mogućnosti i izazovi. Obzirom na prisutnu situaciju, iz zdravstvenih razloga se izbjegavaju prenapučene destinacije te na važnosti dobivaju one koje evidentiraju kontrolirana i primjerena turistička kretanja. Stoga odmorišni turizam Pakoštana treba sagledati uvažavajući novu dimenziju kvalitete i diverzifikacije dodatnih sadržaja turističke ponude valorizirajuću prirodnu raznolikost i ostvarenje hedonizma u jedinstvenom prirodnom i kulturnom ambijentu.

- *Uređenje i tematiziranje plaža (valorizacija raznolikosti plaža, rješavanje pitanja koncesija, podizanje kvalitete ponude na plažama)*
- *Odmorišni turizam kao bijeg od svakodnevice i opuštanje ("tihu" odmor"), ali i aktivni odmor, sve u zavisnosti od preferencija pojedinog turista (novi personalizirani odnos prema turistu, posvećenost djelatnika i stanovništva prema turistu); zahtjev za unapređenjem kvalitete i strukturalnom transformacijom smještajnih objekata (privatni smještaj, kampovi, glamping, hoteli, kuće za odmor) kako u pogledu sadržaja, tako i eko-standarda (energetska efikasnost, gospodarenje otpadom...). Kreiranje suvremenog turističkog proizvoda destinacije, uz razvoj i sinergiju specifičnih oblika turizma (kulturni, ruralni, outdoor, nautički) te tržišnog usmjerenja i specijalizacije ponude sukladno odabranim segmentima potražnje i naglašavanje autohtone ponude*
- *Unapređenje postojećih i uvođenje novih elemenata ponude, s ciljem povećanja tržišne atraktivnosti i konkurentnosti te produženja sezone: aktivnosti na otvorenom (izgradnja mreže šetnica, poučnih staza, biciklističkih staza, aktivnosti uz i na moru i jezeru u svim godišnjim dobima), tematske rute, specijalizirani programi (birdwatching, big fishing, ljekovita Dalmacija, ekoturističke ture), edukacijske radionice - valorizacija lokalnog; inoviranje događaja, post covid odmor uz valorizaciju eko elemenata...)*
- *Ekonomska održivost - jačanje poduzetništva na lokalnoj razini, diversifikacija ekonomskih aktivnosti s ciljem zadovoljenja potreba turista i otvaranje novih radnih mjesta na lokalnoj razini; Socio-kulturna i ekološka održivost - putovanja s ciljem upoznavanja lokalne kulture (plodno zaleđe bogato kulturno-povijesnom baštinom) i očuvanjem autentičnih vrijednosti; turizam kao poticaj očuvanja lokalne kulture i tradicije*

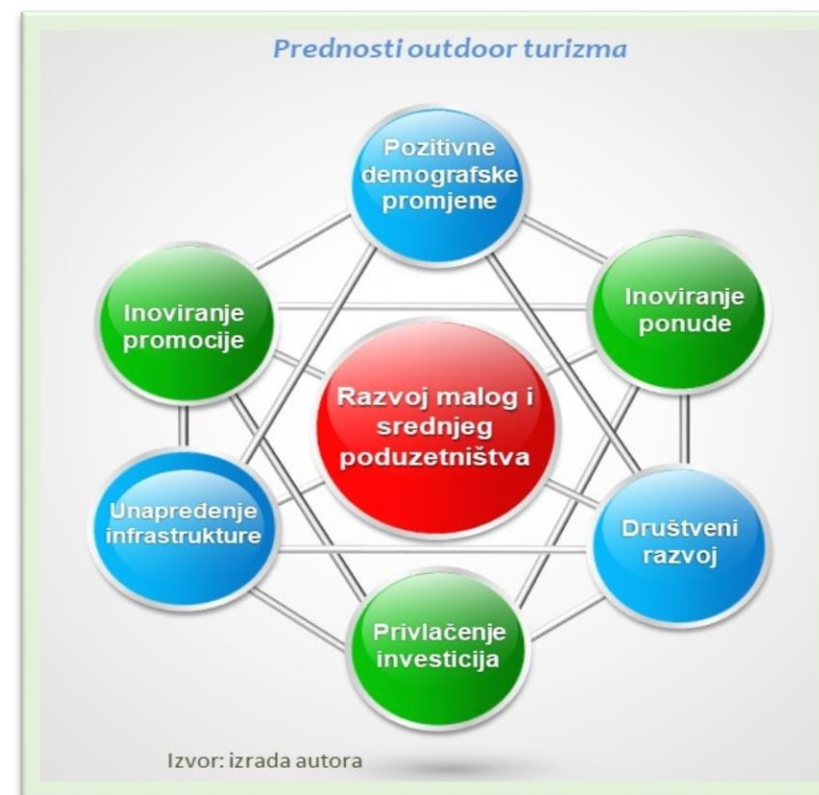
Doprinos razvoja odmorišnog turizma realizaciji ciljeva Strategije:

- Ublažavanje sezonalnosti
- Afirmacija odgovornog i održivog razvoja
- Inoviranje turističke ponude
- Unapređivanje modela upravljanja razvojem turizma na temelju sinergije dionika

Outdoor turizam – obilježja i trendovi

Outdoor turizam je oblik turizma povezan s aktivnostima na otvorenom u prirodi. Odnosi se na aktivnosti koje uključuju rekreaciju na otvorenom ovisno o korištenju vodenih, zračnih ili kopnenih resursa u kojima se provode, a radi rasonode, očuvanja zdravlja i doživljaja. Iako se outdoor aktivnosti mogu klasificirati kao sport, taj oblik turizma ne zahtijeva visoki stupanj sportske spremnosti. Obilježja outdodor turizma manifestiraju se kroz stupanj fizičkog izazova, uzbuđenja ili rizika u provođenju aktivnosti odnosno rekreacije pa ga često nazivamo rekreacijskim outdoor turizmom ili outdoor avanturističkim turizmom. Usko ga povezujemo s aktivnim i pustolovnim turizmom u *hard* ili *soft* obliku. Razlika između *soft* i *hard* oblika sastoji se u stupnju izazova, nesigurnosti, osobne sposobnosti i intenziteta trajanja aktivnosti. *Hard* oblici zahtijevaju znatniju fizičku spremnost i vještine uz viši element rizika pri izvođenju aktivnosti kao što su primjerice *wind surfing*, *multy day trekking*, penjanje po stijenama, zmajarenje i dr. U *soft* oblike ubrajamo npr. *trekking*, bicikliranje, jahanje, ribolov i dr. *Soft* oblici outdoora zastupljeniji su u segmentu obiteljskog odmora dok *hard* oblike povezujemo s manjim grupnim putovanjima ili solo putnicima, a među kojima je sve više ženske populacije i kojima je najčešće cilj otkrivanje novih destinacija.

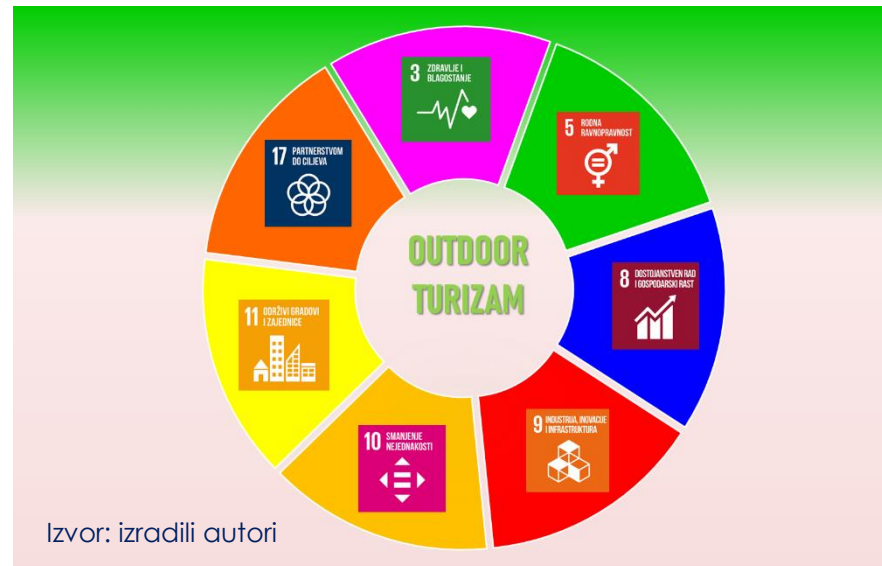
Bez obzira na oblik aktivnosti, uglavnom je to turizam malih razmjera u kojima motivacija za aktivnim provođenjem vremena u prirodi dovodi do stvaranja ekonomske i društvene dobrobiti lokalne zajednice.

Obilježja kojima opisujemo outdoor turiste jesu osobe koje vole biti na otvorenom, osjećati se povezani s prirodom dok otkrivaju nova mjesta, istražuju nepoznato, uče nove vještine testirajući izdržljivost i doživljavaju uzbudljive aktivnosti. Odmor na otvorenom postaje sve veći trend, a outdoor turizam u tom vidu nudi različite oblike aktivnosti koje se mogu provoditi tijekom cijele godine bez obzira na vremenske uvjete. Poznato je korištenje jakog vjetrova u hard oblicima outdoor aktivnosti.

Prednosti koje outdoor turizam stvara u turizmu destinacije naglašene su kroz diverzifikaciju i razvoj ponude, stvaranje nove segmentacije gostiju te stvaranje novih poduzetničkih inicijativa u cilju širenja gospodarstva na održiv način. Prirodni resursi outdoor turizma koriste se kao atrakcijska osnova za privlačenje posjetitelja na mjesta koja nude određeni tip rekreacije, a to također uključuje očuvanje prirodnog okoliša uz promicanje ekonomskog osnaživanja ruralnih zajednica.

Slika 6. Doprinos outdoor turizma ciljevima održivog razvoja

Prema izvještaju UNWTO-a, promjene u ponašanju putnika slijedom pandemije dovode do sve većeg porasta turista mlađe generacije koji su okrenuti aktivnom odmoru, traže prilagođene itinerare, interakciju s lokalnom zajednicom, a autentičnost je jedan od imperativa pri odabiru destinacije²⁰. Statistika pokazuje da Europljani godišnje zbog outdoor avanturizma ostvare 100 milijuna putovanja²¹.

²⁰ World Tourism Organization, UNWTO (2021). *Covid-19 and Tourism 2020 - a year in review*, UNWTO, Madrid.

²¹ CBI (2021). *The European market potential for adventure tourism* [https://www.cbi.eu/market-](https://www.cbi.eu/market-information/tourism/adventure-tourism/adventure-tourism/market-potential)

[information/tourism/adventure-tourism/adventure-tourism/market-potential](https://www.cbi.eu/market-information/tourism/adventure-tourism/adventure-tourism/market-potential)

Outdoor turisti preferiraju upoznavanje i povezivanje s lokalnim stanovništvom te u velikoj mjeri doprinose i lokalnom gospodarstvu jer dvije trećine putnih troškova potroše u destinaciji. To je oblik turizma u kojem dominira malo i srednje poduzetništvo uz manje organizatore putovanja koji putnicima pružaju visok stupanj povjerenja i sigurnosti.

Trendovi outdoor turizma ukazuju i na važnosti industrije sporta te utjecaj visoke tehnologije u aktivnom odmoru što specijaliziranim agencijama za outdoor putovanja omogućuje pružanje usluge visoke kvalitete u aspektu podizanja osobne sigurnosti, očuvanja autentičnosti destinacije, zaštite okoliša i poboljšanih uvjeta u planiranju i provođenju turističkih aktivnosti. Stoga outdoor turizam u srednjem i malom poduzetništvu treba promatrati kroz mogućnost jačanja privatno-javnog partnerstva i sinergiji dionika u stvaranju lanca vrijednosti. U cilju što bržeg opravka, procjenjuje se da će specijalizirane outdoor turističke agencije u narednom razdoblju stvarati strateške okvire kako kreirati nove, uzbudljive sadržaje za svoja ciljna tržišta, zasad s daleko manje ovisnosti o međunarodnim kretanjima. Svakako će putovanja koja uključuju nedovoljno istraženu prirodu s rekreacijom na otvorenom biti jedan od ključnih elemenata u plasmanu putovanja pogotovo u vrijeme pandemije.

U nastavku su izložene prepoznate razvojne prilike outdoor turizma općine Pakoštane

Resursi: Vransko jezero; Obalni pojas; Otočki arhipelag; Biogeografska i krajobrazna različitost

Razvojni potencijali outdoor turizma u općini Pakoštane:

- *Prirodni turistički resursi kao što su klimatski, hidrogeografski, biogeografski i pejzažni čine osnovu potencijala razvoja outdoor turizma, naglašavajući krajobrazne raznolikosti razvedene obale i Vranskog jezera sa zaleđem. Hard i soft outdoor oblike turizma posebno je moguće razviti na atraktivnim područjima (sinergija mora, otočja i Vranskog jezera (slatko-slana avantura)) u participativnim sportskim aktivnostima zbog povoljne mediteranske klime i povoljnog geoprometnog položaja. Hidrogeografski turistički resursi imaju najveći potencijal turističke valorizacije zbog dobre atrakcijske osnove plaža Pilatuša, Bužakovina, Punta, Janice (1 i 2), Porat, Dolaška draga te Vranskog jezera uz šire područje kampa. Dodatna vrijednost je mogućnost kombinacije vodenih resursa jezera i mora u outdoor aktivnostima na vodi zbog blizine i povezanosti jezera i mora kao što su surfing, hydrofoil board, kitesurfing, kayaking, paddleboarding, flyboarding, ali i višednevni kombinirani sportski ribolov na jezeru i moru.*
- *U kategoriji razvojnih prilika tematska outdoor događanja (uspješni primjeri plivačko-trkačka trka škojatlon te biciklistički maraton oko Vranskog jezera) zauzimaju vrlo važno mjesto u razvoju općine Pakoštane. Aktivnosti na zemlji zbog blage mediteranske klime omogućuju inoviranje višednevnih outdoor događanja tijekom cijele godine na dionicama koje povezuju more i jezero, a najveći turistički potencijal imaju pješačenje, trekking i biciklizam (mogućnost upoznavanja kulturnih resursa, povezivanje s prezentacijom lokalne gastronomije i proizvoda). U cilju turističke valorizacije svih resursa nužno je zaokruživanje pješačke i biciklističke staze oko Vranskog jezera, uređenje grebenske staze na Čelinki (Drage), uređenje popratnih sadržaja za bicikliste s ponudom bike friendly smještaja, servisnim stanicama za bicikliste te informacijskim i interpretacijskim pločama, povezivanje outdoor turizma s ostalim elementima ponude destinacije i outdoor ponudom biogradske rivijere. Obzirom na najnovije trendove potrebno je kontinuirano inoviranje sadržja outdoor (primjerice vitality ture s popratnom visokom tehnologijom, višednevne outdoor aktivnosti, edukativne outdoor aktivnosti za istraživače, učenike i sl.)*
- *Kontekst ekonomske održivosti outdoor turizma uz jačanje gospodarskih prilika lokalnog stanovništva u skladu s konceptima održivog razvoja moguće je ostvariti uz razvoj mikropoduzetništva, točnije sinergijom poduzetničke aktivnosti dionika pružiti specijalizirane usluge i proizvode prema određenom obliku outdoor. Generiranjem takvih poduzetničkih inicijativa unapređuje se lokalno gospodarstvo, povećava kvaliteta življenja i ostanak mladog stanovništva.*

Doprinos razvoja outdoor turizma realizaciji ciljeva Strategije:

- Ublažavanje sezonalnosti
- Afirmacija odgovornog i održivog razvoja
- Inoviranje turističke ponude
- Unapređivanje modela upravljanja razvojem turizma na temelju sinergije dionika

Kulturni turizam – obilježja i trendovi

Kulturni turizam je specifični oblik turizma koji je primarno determiniran različitim kulturnim atrakcijama, resursima i događajima, a obuhvaća umjetnost i arhitekturu, povijesnu i kulturnu baštinu, gastronomsko nasljeđe (tradicijsku pripremu hrane i pića), književnost, glazbu, kreativne industrije i žive kulture sa svojim životnim stilovima, vrijednostima, vjerovanjima i tradiciji. Ovaj oblik turizma je posljednjih desetljeća sve značajnije prisutan u međunarodnim turističkim kretanjima. Razlog tome sigurno leži u promjenama u životima suvremenog čovjeka kao što su količina informacija koju je omogućio Internet, rast obrazovanja, želja za novim iskustvima, rast slobodnog vremena predviđenog za putovanja, itd. Većina turističkih putovanja uključuje neki kulturni segment od onih da se posluša pjesma lokalnih pjevača tijekom ljetovanja i boravka na plaži i moru do onih kad se baš zbog nekog koncerta, izložbe, kulturne atrakcije, kulturne rute, vjerskih događaja, i sl. putuje u najudaljenije destinacije.

Suvremeni turist u stalnim je potragama za novim iskustvima, a njegova motivacija kulturom i umjetnošću može biti slučajna tijekom boravka u destinaciji ili namjerna stoga kultura čini sastavni dio svakog putovanja. U skladu s tim turističke destinacije nude svoju kulturnu-povijesnu baštinu, umjetnost, svoje kulturne vrijednosti i na taj način pokušavaju ostvariti svoj kulturno-turistički proizvod. U svakom slučaju ovakvim ciljevima razvoja destinacija može pridonijeti kvalitetno obrazovanje koje je temelj za poboljšanje života ljudi i održivi razvoj i to osobito u kulturnom turizmu. Prema UNWTO-u²² tradicija jedna je od glavnih motivacija za putovanja, jer se turisti žele baviti novim kulturama i iskusiti globalnu raznolikost izvedbenih umjetnosti, rukotvorina, rituala i tradicijskih kuhinja. Nadalje kulturna interakcija potaknuta takvim susretima potiče dijalog, gradi razumijevanje i njeguje toleranciju i mir.

²² World Tourism Organization, UNWTO (2021). Tourism and culture, <https://www.unwto.org/tourism-and-culture> (25.3.2021.)

Uključivanjem kulturno-povijesne baštine u turizam mogu se ostvariti nova zaposlenja, ublažiti siromaštvo, smanjiti migracije iz ruralnih područja i razvijati osjećaj ponosa lokalnog stanovništva. Samo istinska partnerstva između zajednica i sektora turizma i baštine, izgrađena na istinskom uvažavanju težnji i vrijednosti svih dionika, mogu osigurati njezin opstanak.

Osnova kulturnog turizma je u različitosti ponude koje destinacije žele ostvariti i to kroz oživljavanje tradicije destinacija i promocije lokalnih obrta, organiziranje raznolikih turističkih programa i itinerera putovanja (kulturnih ruta), zaštitu i revitalizaciju kulturne i graditeljske baštine koja ne bi trebala biti usmjerena samo na njezinu ekonomsku vrijednost, već i na njezinu kulturnu važnost,²³ otvaranje različitih interpretacijskih centara. Osim navedenog, prateći suvremene trendove, destinacije nude i kreativne ponude u kojoj umjesto statične kulturne ponude stvaraju nove dimenzije koje zadovoljavaju potrebe turista za kreativnošću i aktivnim sudjelovanjem u radionicama, edukativnim programima i raznovrsnim kreativnim aktivnostima i time stvaraju istinsko, autentično iskustvo destinacije. Važan dio suvremenog kulturnog turizma čini gastronomsko naslijeđe – tradicionalna priprema hrane temeljena na autohtonim namirnicama.

Slika 7. Doprinos kulturnog turizma ciljevima održivog razvoja

Suvremeni turisti kroz gastronomiju na svojim putovanjima doživljavaju nove kulture i destinacije, a tradicionalna priprema hrane i pića temeljena na autohtonim namirnicama je dio njenog kulturnog identiteta. Veza između kulture, prirode i hrane pruža posebno gastronomsko iskustvo, a ta sinergijska povezanost je vrlo važan dio turističke ponude svake destinacije jer čini njenu prepoznatljivost.

²³ Teng-Yuan H. & Chung-Ming, C. (2015). The cooperation model between tourism development and traditional culture: new perspectives on regional context, *Journal of Tourism and Cultural Change*, 14 (2), pp. 91-106.

U Hrvatskoj se posljednjih dvadesetak godina značajno usmjeravao turistički razvoj prema specifičnim oblicima turizma i to osobito razvoju kulturnog turizma što pokazuju dokumenti koji daju smjernice razvoja kako na nivou države, tako i na nivou mikrodestinacija. Tako je Ministarstvo turizma Hrvatske 2003. godine donijelo Strategiju razvoja kulturnog turizma²⁴ kao dokument koji prvi put u Hrvatskoj definira sam pojam kulturnog turizma. U Akcijskom plan kulturnog turizma²⁵ iz 2015. godine definira se pet važnih programskih područja za daljnji razvoj kulturnog turizma (infrastruktura, razvoj proizvoda kulturnog turizma, marketing kulturnog turizma, partnerstvo za razvoj kulturnog turizma te edukacija za kulturni turizam).

Izvor: Tomljenović, R. & Boranić Živoder, S., (2015). Akcijski plan razvoja kulturnog turizma, Ministarstvo turizma, Zagreb

Svjetski je turizam je početkom 2020. godine zabilježio značajan pad izazvan globalnom zdravstvenom krizom uzrokovanom pandemijom virusa COVID-19. U tijeku pandemije ograničena su kretanja turista, donesena brojna ograničenja za smještajne i ugostiteljske objekte, zabrane okupljanja tj. organiziranja događaja (kulturnih), obavezne karantene u slučaju putovanja, a sve kako bi se suzbilo širenje virusa. Turisti će se u postpandemijskom razdoblju (kad se osigura zdravstvena sigurnost u destinacijama – putem zdravstvenih protokola, liječenja, procijepljenosti, i dr.) usmjeriti u turističke destinacije koje nemaju masovnim turizam i gdje nemaju bliske kontakte s drugim ljudima, tj. interes turista će biti prema ruralnim destinacijama i prirodnom okruženju, a u tom segmentu sigurno kulturni turizam putem prezentacije tradicijskih vrijednosti može pronaći svoje mjesto i ostvariti konkurentnost na turističkom tržištu.

²⁴ Ministarstvo turizma (2003). *Strategija razvoja kulturnog turizma: od turizma i kulture do kulturnog turizma*. Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo turizma, Zagreb.

²⁵ Tomljenović, R. & Boranić Živoder, S., (2015). *Akcijski plan razvoja kulturnog turizma*, Ministarstvo turizma, Zagreb, http://www.mint.hr/UserDocImages/arhiva/001_160128-AP_kulturni.pdf

S obzirom na kulturnu resurse općine Pakoštane, prepoznate su sljedeće razvojne prilike kulturnog turizma:

Resursi: Kulturno-povijesna baština; Stari grad Vrana; Ljetnikovac Jusufa Maškovića; Sakralna baština; Manifestacije povijesno-kulturno-umjetničke tematike (npr. Dani Vitezova vranskih) i etno-gastronomskog karaktera (npr. Materine užance); Tradicionalna priprema jela; Potopljena galija

Razvojni potencijal kulturnog turizma općine Pakoštane:

- Općina Pakoštane posjeduje zanimljivu kulturno-povijesnu baštinu od koje se osobito ističe Mašković Han (ljetnikovac Jusufa Maškovića) s muzejem (u sklopu heritage hotel), stari grad Vrana, ostavština vranskih templara, podvodna arheološka baština, sakralna baština i arheološki lokaliteti (npr. Crkvine). Kulturno-povijesna baština predstavlja resursnu osnovu za planiranje razvoja kulturnog turizma sa svim podoblicima (turizam naslijeđa, kreativni, događajni, gastronomski, vjerski turizam). Adekvatnom zaštitom i turističkom valorizacijom i interpretacijom (storytelling) moguće je izgraditi specifičan kulturni turistički proizvod, a kulturno-povijesna baština treba postati jedinstvenom kulturno-turističkom atrakcijom (uređenje Bužaka i trga pod konzervatorskim nadzorom - ambijent izvorne Dalmacije). U skladu s konceptima održivog razvoja potrebno je ostvariti održivi kulturni turizam općine Pakoštane temeljeno na integriranom upravljanju kulturno-povijesnom baštinom i turističkim aktivnostima u suradnji s lokalnom zajednicom kao promotorom lokalne kulture kako bi se stvorila ekonomska, ekološka i socijalna dobit za sve uključene dionike.
- Posebnu vrijednost općini Pakoštane daju tradicijski običaji na kojih je lokalno stanovništvo vrlo ponosno i u njima sudjeluje. Suvremeni turisti se žele povezati s tradicijskim vrijednostima destinacija u kojoj borave (lokalni običaji, tradicija, nošnje, glazba..). Tradicijski običaji najčešći su vezani uz vjerske događaje - svako mjesto ima svoj vjerski događaj, a posebnost su mnoge aktivne skule: bratovštine i sestrinstva. Uz vjerske tu su prepoznatljivi kulturni događaji kako za turiste tako i lokalno stanovništvo npr. kao što su Dani Vitezova vranskih - povijesni festival s viteškim turnirom, Pomorska noćna bitka itd. Kontinuiranim unapređenjem ovih događaja stvaraju se temelji za pružanje specifičnog doživljaja destinacije te ti događaji mogu postati primarni motiv dolaska u destinaciju. Kvaliteta događanja ovisi o sinergijskom djelovanju svih dionika uključenih u realizaciju takve turističke ponude. Manifestacija Vitezovi vranski mogu prerasti u brend destinacije.
- Specifičnost podneblja koje omogućava poljoprivredu u zaleđu te ribarstvo osigurava autohtone namirnice koje su temelj za tradicionalnu pripremu hranu i pića. Suvremeni turisti na svojim putovanjima doživljavaju destinacije putem gastronomske i enološke ponude te stoga tradicijska priprema hrane temeljene na autohtonim namirnicama predstavlja važan potencijal za nadogradnju i inoviranje turističke ponude. Gastronomska tradicija osnova je za organiziranje etno i gastro manifestacija.

Doprinos razvoja kulturnog turizma realizaciji ciljeva Strategije:

- Ublažavanje sezonalnosti
- Inoviranje turističke ponude
- Afirmacija odgovornog i održivog razvoja
- Unapređivanje modela upravljanja razvojem turizma na temelju sinergije dionika

Ruralni turizam – obilježja i trendovi

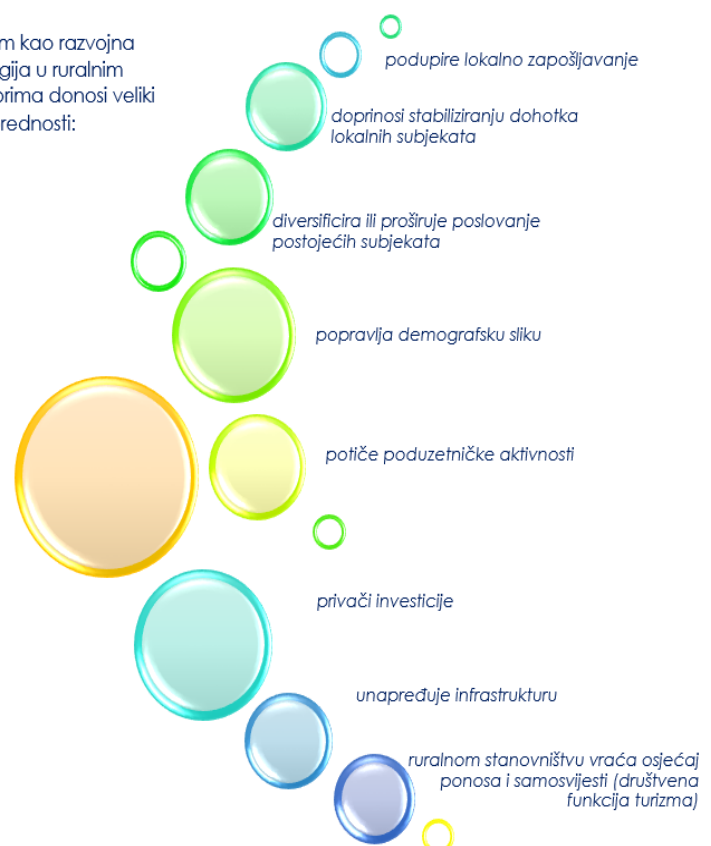
Ruralni turizam je oblik turizma u kojem turisti i izletnici dolaze u ruralno područje radi razonode, doživljavanja ruralnog načina života i kulture, stvarajući na taj način ekonomske i društvene koristi za cijelo ruralno područje. Ovaj oblik turizma obilježava boravak na otvorenom, u prirodi i u ruralnom ambijentu. Radi se o turizmu malih razmjera s naglašenim tradicionalnim karakterom.

Ruralni turizam je najširi pojam koji se manifestira kroz niz različitih pojavnih oblika, među kojima su ekoturizam i agroturizam.

Ekoturizam se temelji na prirodi, aktivnostima vezanim uz uživanje u krajoliku, učenje o lokalnoj flori i fauni, tradiciji i kulturi.

Agroturizam se odnosi na oblik pružanja turističkih usluga na seoskom poljoprivrednom gospodarstvu u sklopu

Turizam kao razvojna strategija u ruralnim prostorima donosi veliki broj prednosti:

Petrić, L. (2006). Izazovi razvoja ruralnoga turizma: dosadašnja praksa u Europi i reperkusije na Hrvatsku. *Acta turistica*, 18 (2), 138-170.

kojeg se prodaju i konzumiraju proizvodi proizvedeni na tom gospodarstvu s ciljem osiguravanja dodatnog izvora prihoda.²⁶

Iako ruralni turizam obuhvaća manji udio u cjelokupnom turističkom tržištu, on značajno doprinosi razvoju ruralnih područja kroz integraciju, osnaživanje i stvaranje ekonomskih i društvenih koristi.

Potrebno je naglasiti kako se ruralne zajednice suočavaju s mnogim poteškoćama jer ih vrlo često obilježavaju i nedostaci poput pretežno starijeg stanovništva, niskih prihoda i manjak ekonomske raznolikosti. Napuštanje ruralnih prostora dovodi u pitanje očuvanje lokalnih običaja i baštine.

²⁶ Petračić, M. (2018). *Poduzetnički projekti u održivom razvoju ruralnoga turizma*. Doktorska disertacija,

Sukladno UNWTO-u, tri puta je vjerojatnije da će mladi u ruralnim zajednicama biti nezaposleni što povećava tendenciju njihove migracije u gradove u potrazi za poslom i povećanju prihoda.²⁷ Istodobno, mladi su ti koji igraju najvažniju ulogu u razvoju i revitalizaciji ruralnih prostora.²⁸ U takvim okolnostima turizam može biti prilika za stvaranje radnih mjesta i izvora prihoda za ruralne zajednice.

Značaj ruralnog turizma u kriznoj situaciji u kojoj živimo potvrđena je i činjenicom da je 2020. godinu UNWTO proglasio godinom turizma i ruralnog razvoja. Istraživanja ukazuju kako je potražnja za ruralnim turizmom u porastu, a prema podacima *Observatory of Rural Tourism*, preko 55% ruralnih posjetitelja ističe kako uživanje u prirodi na odgovoran način predstavlja prioritet pri njihovom odabiru destinacija za odmor.²⁹ Stoga, posebice u kontekstu COVID-19 krize, uloga turizma u

ruralnom razvoju važnija je nego ikad. Ruralni prostori imaju prednost, zbog svoje izoliranosti i turizma malih razmjera, no istodobno je u kontekstu pandemije, od presudne važnosti podržati ruralne zajednice u suočavanju s ekonomskim i društvenim učincima krize.³⁰

Slika 8. Doprinos ruralnog turizma ciljevima održivog razvoja

Izvor: izradili autori

²⁷ Tourism Development Consulting (2020). *Rural tourism – an important pillar in rural community development*. Dostupno na: <http://outbox-consulting.com/rural-tourism-an-important-pillar-in-rural-community-development.html>

²⁸ FAO (2020). *Rural youth and the COVID-19 pandemic*. Rome. <https://doi.org/10.4060/ca9531en>

²⁹ Tourism Review News (2020). *Top five rural tourism trends for smart marketers*. Dostupno na: <https://www.tourism-review.com/rural-tourism-trends-seniors-and-women-news11420>

³⁰ World Tourism Organization, UNWTO (2020). *Recommendations on Tourism and Rural Development – A Guide to Making Tourism an Effective Tool for Rural Development*, UNWTO, Madrid

U kontekstu iznimnih potencijala općine prepoznate su sljedeće razvojne prilike ruralnog turizma Pakošтана:

Resursi: Vrana; Vransko polje; Vransko jezero; Poljoprivreda; Ribarstvo; Tradicija; Kulturna baština

Razvojni potencijali ruralnog turizma u općini Pakošтана:

- *Plodno tlo na području općine, posebno njenog zaleđa - područja Vrane, ima velik razvojni potencijal za poljoprivredna gospodarstva i povratak tradiciji. Razvojem ruralnih oblika turizma (posebice agroturizma i ekoturizma) zaleđe, kroz spoj poljoprivrede i turizma, ima realnu mogućnost revitalizacije, čime bi se oplemenila ponuda cijelog kraja i učinila ju jedinstvenom i drugačijom od one u okruženju.*
- *Iznimnu dodatnu vrijednost općini Pakošтана daje Park prirode Vransko jezero koji, sa svojim bogatim biljnim i životinjskim svijetom, predstavlja neizmjeran potencijal i nesvakidašnju privlačnu snagu kada je riječ o posjetiteljima koji cijene netaknutu prirodu i aktivnosti u prirodnom okruženju.*
- *Zbog specifičnosti lokacije – neposredna blizina Parka prirode i mora, kao i plodnog tla te bogate kulturne baštine, u ovom području jedna od značajnih razvojnih prilika ogleda se u razvoju ekoturizma. Njegovim razvojem sinergijski bi se povezala poljoprivreda zaleđa (povrće, maslina, vinova loza, smokve, ljekovito bilje), ribarstvo, kulturna baština, tradicija, autohtona gastronomija i netaknuta priroda. Takvi oblici turizma nisu vezani za sezonsko poslovanje jer je osnovni motiv ruralnih (eko) turista odmak od svakodnevnice i gužvi, odnosno boravak u prirodi i učenje o kulturi i tradicijskom načinu života područja u kojem borave. Uzevši u obzir raspoložive resurse ovog kraja, kao i trendove na turističkom tržištu i okolnostima u kojim trenutno živimo – izbjegavanje gužvi i boravak na otvorenom, u prirodi, neosporan je potencijal razvoja ruralnog turizma kao i generiranja konkurentskih prednosti općine kroz razvoj ekoturizma i sličnih oblika ruralnog turizma.*
- *U skladu s konceptima održivog razvoja, osnovni cilj razvoja ruralnih oblika turizma ogleda se u očuvanju tradicije i prirodnih resursa općine te revitalizacija autohtonih gospodarskih aktivnosti i sinergijsko umrežavanje s turizmom. U kontekstu ekonomske održivosti, cilj, osim u izvoru dodatnih prihoda lokalnom stanovništvu, leži i u poticanju povratka poljoprivredi, ribarstvu i proizvodnji lokalnih proizvoda. Na taj se način otvara prostor za niz poduzetničkih aktivnosti i nova radna mjesta čime se posljedično unapređuje lokalno gospodarstvo i kvaliteta življenja te osigurava ostanak mladog stanovništva u općini Pakošтана.*

Doprinos razvoja ruralnog turizma realizaciji ciljeva Strategije:

- Ublažavanje sezonalnosti
- Inoviranje turističke ponude
- Afirmacija odgovornog i održivog razvoja
- Unapređivanje modela upravljanja razvojem turizma na temelju sinergije dionika

Nautički turizam – obilježja i trendovi

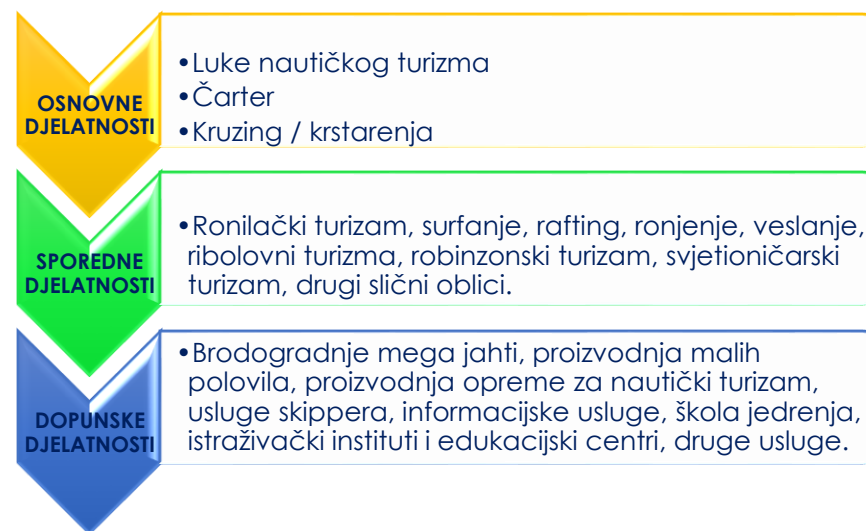
Nautički turizam izuzetno je pogodan sadržaj za obogaćivanje turističke ponude i jedan je od najboljih i najperspektivnijih proizvoda hrvatskog turizma. Odvija se na vodi ili uz vodu, a odnosi se na poseban oblik turizma koji se povezuje s rekreativnim sadržajima vezanim uz zadovoljstvo plovidbe na vlastitom ili iznajmljenom plovilu, ali i različite nautičke aktivnosti u turističke svrhe radi rekreacije i razonode. Može ga se razmatrati kroz njegove tri osnovne djelatnosti (luke nautičkog turizma, čarter djelatnost i kruzinge), ali i kroz njegove sporedne i dopunske djelatnosti.³³

Luka nautičkog turizma je turistički objekt koji u poslovnom, prostornom, građevinskom te funkcionalnom pogledu čini cjelinu ili koji unutar šire prostorne cjeline ima izdvojeni dio za potrebe nautičkog turizma i nautičara.

Čarter obuhvaća: iznajmljivanje plovnih objekata s posadom ili bez posade, s ili bez pružanja usluge smještaja, radi odmora, rekreacije i krstarenja nautičara, usluge upravljanja plovnim objektom turista nautičara, uređenje i pripremanje plovnih objekata, davanje različitih informacija turistima nautičarima. Kruzinge je proizvod nautičkog turizma, koji se organizira kao kružno putovanje plovidom kruzinge tvrtke ili za tu svrhu nabavljenim i posebno pripremljenim plovilom.³⁴

³³ Luković, T. (2013). *Nautical Tourism*. Dubrovnik: University of Dubrovnik, CAB International

Osnovne, sporedne i dopunske djelatnosti nautičkog turizma:

Izvor: Luković, T. (2013). *Nautical Tourism*. Dubrovnik: University of Dubrovnik, CAB International

Glavni izvori prihoda u nautičkom turizmu su iznajmljivanje vezova i iznajmljivanje plovila, čemu valja dodati i iznajmljivanje smještaja na plovilu u slučaju krstarenja.³⁵

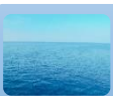

³⁴ Gračan D., Alkier, Radnić, R., Uran, M. (2013). *Strateška usmjerenja nautičkog turizma u Europskoj uniji*. Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, str. 188.

³⁵ Gračan D. et. al. (2013). op. cit., str. 192.

Uz kvantitativni aspekt, današnjica postavlja druge zahtjeve: tendencija je na kvalitativnom aspektu, odnosno pružanju različitih usluga (iznajmljivanje prostora uz uređenu i djelomično ili potpuno zaštićenu obalu – vez za smještaj plovnih objekata i turista nautičara koji borave na njima, iznajmljivanje plovnih objekata, prihvat, čuvanje i održavanje plovnih objekata na vezu u moru i suhom vezu, usluga snabdijevanja nautičara (vodom, gorivom, namirnicama, rezervnim dijelovima, opremom i sl.),...

Analiza obilježja potražnje ukazuje da nautički turisti dolaze iz neke od razvijenih zapadnih zemalja, najčešće su u dobi od 35-55 g. iznadprosječnih su platežnih mogućnosti. Obilježava ih velik raspon kupovne moći, od onih platežno sposobnih za odlazak na jednodnevne brodske izlete, preko onih u mogućnosti redovno iznajmiti brod, sa skiperom, za višednevno jedrenje, do osoba visoke platežne sposobnosti koji su tipično vlasnici ili korisnici velikih i luksuzno opremljenih plovila. Plovi se u grupi koju sačinjavaju obitelji sa starijom djecom (iznad 16 g.), a potom parovi i prijatelji. Razina ponavljanih posjeta destinaciji vrlo je visoka.

Karakteristike nautičkog turizma:

- Oblik je aktivnog odmora
- Podrazumijeva čestu, pa i svakodnevnu, promjenu mjesta boravka
- Sjedinjuje sportsko-rekreativne aktivnosti i turizam u jednu cjelinu
- Motiv putovanja je kretanje – plovidba
- Ima izrazito mobilni karakter
- Povezan je sa životnim stilom
- Ima značajne učinke na razvoj destinacije
- Podrazumijeva širi pojam destinacije
- Sezonski je nešto manje osjetljiv

Specifični faktori uspjeha nautičkog turizma uključuju:

- *Atraktivnost destinacije (razvedenost obale, klimatske uvjete, očuvanost prirodne i kulturne baštine);*
- *Sigurnost destinacije;*
- *Sadržajnost destinacije (raznolikost, privlačnost i kvaliteta sadržaja: gastronomska, trgovačka, kulturna, wellness i ponuda izleta);*
- *Prostorni raspored marina, luka, privežišta (atraktivne plovidbene trase ili itinereri);*
- *Opremljenost marina, luka, privežišta (vezovi, voda, struja, gorivo, sanitarije te sadržaji i usluge za popravke, održavanje i opremanje brodova);*
- *Raspoloživost i kvaliteta popratnih usluga u marinama (usluge čartera, informacija, ugostiteljstva, trgovine i zdravstvene usluge);*
- *Educiranost uslužnog osoblja u marinama;*
- *Efikasna prodaja kapaciteta, (koristeći specijalizirane agencije i Internet, prijevoz do i od luke polaska);*
- *Imidž destinacije i plovidbene rute (tiskani mediji i Internet te promocija kroz organizaciju događanja - natjecanja, regate, izložbe).*

Nautički turizam ostvaruje višestruko značajne ekonomsko-financijske ali i sociološke učinke te pridonosi razvoju priobalnih destinacija. Trendovi na tržištu nautičkog turizma pokazuju da dolazi do pozicioniranja ponude kroz rast potražnje za malim plovilima (do 7,5 m) i za velikim i mega jahtama (24+ m), te za uslugama čartera, održavanja mega jahti i čuvanja brodova na kopnu. Značajan novi aspekt su inicijative usmjerene ka ekološkoj odgovornosti, okolišno odgovornom poslovanju i

'zelenoj' praksi. Posebice se to odnosi na razvoj 'čistih tehnologija' za brodske motore, upravljanje otpadnim vodama i krutim otpadom, korištenje alternativnih izvora energije te na reguliranje izgradnje i uređenja marina. Obzirom na novi aspekt u nautičkom turizmu, gdje su inicijative usmjerene na ekološku odgovornost i okolišno odgovorno poslovanje razvoj nautičkog turizma doprinosi postizanju UN globalnih ciljeva održivog razvoja kao i provedbi Globalnog etičkog kodeksa za turizam.

Slika 9. Doprinos nautičkog turizma ciljevima održivog razvoja

Pojavom posebnih okolnosti uslijed globalne pandemije načini putovanja uvelike su se izmijenili, pri čemu se nautički turizam pokazao kao proizvod koji lako omogućava slijedenje epidemioloških mjera zaštite, prvenstveno mjere socijalnog distanciranja.

Hrvatska je 2020. godine u segmentu nautičkog chartera u ljetnom dijelu godine, s obzirom na okolnosti ostvarila vrlo dobre rezultate, odnosno tijekom srpnja i kolovoza ostvareno je 70 posto rezultata istog razdoblja rekordne 2019. godine. Ovime je Hrvatska dokazala da je jedna od najboljih nautičkih destinacija Mediterana, a nautika iznimno važan dio ukupne hrvatske turističke ponude.

Uzevši u obzir razvojnu perspektivu, prepoznate su sljedeći razvojni potencijali nautičkog turizma općine Pakoštane:

Resursi: Čisto more; Otočki arhipelag; Vrgada; Položaj (blizina NP Kornati i parka prirode Telašćica); Maritimna baština; Identitet i ambijent istinske Dalmacije

Razvojni potencijali nautičkog turizma u općini Pakoštane:

Kapitalni infrastrukturni projekti postavljaju temelj repozicioniranja općine na nautičkoj karti Sjeverne Dalmacije (Biograd na moru, Sukošan, Jezera, Murter, Vodice, Skradin...) kao konkurentne destinacije nautičkog turizma modernih sadržaja i njihovog povezivanja s ponudom destinacije u jedinstveni integralni proizvod (autohtoni doživljaj izvorne Dalmacije – kulture, tradicije, gastronomije...). Projekti su:

- gradnja luke otvorenog prometa za javni promet lokalnog značajakapaciteta 76 vezova i luke nautičkog turizma kapaciteta 192 vezova (duljine plovila 8-40m) uz popratne sadržaje i uređenu obalnu šetnicu u uvali Dugovača u Dragama (predviđeno otvaranje 01.03.2023),
- gradnja luke otvorenog prometa za javni promet lokalnog značaja kapaciteta 171 vezova (duljine plovila 6.5-11m), luke nautičkog turizma kapaciteta 199 plovila (duljine plovila 9.5–18.5m) te luke za linijski pomorski promet uz popratne sadržaje u Pakoštanima (predviđeno otvaranje 01.01.2025.),
- gradnja sjeverne luke na Vrgadi lokalnog značaja kapaciteta 145 vezova (duljine plovila 6.5-16m) (predviđeno otvaranje krajem 2029. godine),
- unapređenje i proširivanje ponude suhih marina.

Nautički turizam pruža jedinstveni doživljaj prirode te ostvaruje rast u uvjetima pandemije (epidemiološka sigurnost).

Nautički turizam teži održivom razvoju (minimizirati mogući negativni utjecaj na prirodu, smanjiti negativni efekt na pojedine razvojne pravce (outdoor turizam na moru) te potaknuti kvalitativnu preobrazbu cjelovite ponude destinacije.

Nautički turizam multiplikativno djeluje na gospodarstvo (privlačenje bogatije klijentele, zapošljavanje domicilnog stanovništva, poticanje privatnog poduzetništva (novo tržište za lokalne proizvođače), povećava vrijednost nekretnina te novim sadržajima obogaćuje ponudu destinacije (charter, krstarenja, vezovi, rent-a boat, big fishing, ugostiteljska ponuda, trgovine...).

Doprinos razvoja nautičkog turizma realizaciji ciljeva Strategije:

- Ublažavanje sezonalnosti	- Repozicioniranje na turističkom tržišta kao prepoznatljiva nautička destinacija
- Stvaranje nove vrijednosti za turiste i domicilno stanovništvo	- Unapređivanje modela upravljanja razvojem turizma u kreiranju integralnog proizvoda na temelju povezanosti ponude marina i ponude destinacije
	- Održivi i odgovorni razvoj turizma

4. Plan mjera i aktivnosti za realizaciju Strategije

1. Strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE

Mjera / aktivnost

- **UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURNIH I OPĆIH UVJETA BORAVKA TURISTA**

Svrha

- Kroz unapređivanje organizacije prometnih tokova i prometa u mirovanju osigurati će učinkovitija prometna povezanost općine. Kroz procjenu stanja u prostoru moguće je definirati planove uređenja općine (primjerice uređenje fasada, trgova i drugih javnih površina).

Nositelj

- Općina Pakoštane; Juština d.o.o.

Vremenski okvir

- od 2021. - kontinuirano

Indikatori

- Unapređenje pristupnih cesta autocesti A1
- Reorganizacija prometnih tokova
- Uređenje parkirališta
- Gradnja podzemne garaže
- Uređene javne površine
- Uređene okućnice

Mjera / aktivnost

- **UNAPREĐENJE KVALITETE SVIH SEGMENTA SMJEŠTAJNE PONUDE**

Svrha

- Unapređenje kvalitete svih oblika smještaja, posebice obiteljskog smještaja i kampova, posljedično će utjecati na povećanje zadovoljstva gostiju i njihove turističke potrošnje čime će se povećati i ekonomski učinci turizma na području općine. Izmjena strukture smještajnih kapaciteta u korist povećanja hotelskog smještaja utjecati će i na ublažavanje sezonalnosti. Predlaže se i tematizacija smještajnih kapaciteta (npr. bike friendly, pet friendly, eko i sl.) čime se mogu privući turisti specifičnih interesa.

Nositelj

- Privatni investitori; Općina Pakoštane

Vremenski okvir

- od 2021. - kontinuirano

Indikatori

- Organizirane edukacije za iznajmljivače obiteljskog smještaja o značaju i koristima unapređenja kvalitete – minimalno 1 godišnje
- Povećanje broja novih jedinica obiteljskog smještaja u sustavu oznake kvalitete "Welcome"- minimalno 5 godišnje
- Uspostavljen sustav poticaja visokokvalitetnog smještaja u kampovima
- Tematizirano minimalno 5% kapaciteta
- Povećani hotelski smještajni kapaciteti

1. Strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE

Mjera / aktivnost

- **RAZVOJ SMJEŠTAJNIH KAPACITETA I PONUDE U TURISTIČKI SLABIJE RAZVIJENIM RURALNIM PODRUČJIMA OPĆINE**

Svrha

- U cilju revitalizacije ruralnih područja općine neophodno je poticati poljoprivredne aktivnosti, posebno one ekološke, kao i proizvodnju domaće hrane i pića koja se može plasirati kroz turizam povezivanjem s ostalim nositeljima turističke ponude ili pak kroz pružanje usluga smještaja i hrane i pića na vlastitom gospodarstvu. Uvažavajući autohtonost ruralnog područja i želje za očuvanjem izvornog dalmatinskog duha, važno je u ruralni prostorima poticati izgradnju i obnovu tradicijskih kuća.

Nositelj

- Općina Pakoštane; privatni investitori; LAG-ovi

Vremenski okvir

- od 2021, kontinuirano

Indikatori

- Nastavak i unapređivanje implementacije poticajnih mjera za ribarstvo, poljoprivredu i poduzetništvo
- Utvrđen sustav poticaja za povećanje broja registriranih OPG-ova
- Uspostavljen sustav poticaja obnove tradicijskih kuća
- Broj eko oznaka (Ekološki znak EU-a za ekološku poljoprivrednu proizvodnju)

Mjera / aktivnost

- **UREĐENJE I TEMATIZIRANJE PLAŽA, KONCESIONIRANJE**

Svrha

- Plaže predstavljaju jedan od najznačajnijih elemenata atrakcijske osnove općine Pakoštane i kao takve zahtijevaju posebnu pažnju. Neophodna je valorizacija raznolikosti plaža kroz njihovo tematiziranje, kao i podizanje kvalitete sadržaja koji se nude na plažama kroz jasna pravila koncesioniranja.

Nositelj

- Općina Pakoštane; koncesionari

Vremenski okvir

- od 2021. - kontinuirano

Indikatori

- Uređene i tematizirane plaže
- Uređene obalne šetnice

1. Strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE

Mjera / aktivnost

- **IZGRADNJA INFRASTRUKTURE I OBJEKATA ZA NAUČKI TURIZAM**

Svrha

- Općina se opredijelila razvijati nautički turizam koji zahtjeva izgradnju infrastrukture i objekata za nautički turizam, ali i razvoj specifičnih i visokokvalitetnih sadržaja za nautičare.

Nositelj

- Privatni investitori

Vremenski okvir

- od 2022. nadalje

Indikatori

- gradnja luke otvorenog prometa za javni promet lokalnog značaja kapaciteta 76 vezova i luke nautičkog turizma kapaciteta 192 vezova (duljine plovila 8-40m) uz popratne sadržaje
- gradnja luke otvorenog prometa za javni promet lokalnog značaja kapaciteta 171 vezova (duljine plovila 6.5-11m), luke nautičkog turizma kapaciteta 199 plovila (duljine plovila 9.5-18.5m) i luke za linijski pomorski promet uz popratne sadržaje u Pakoštanima
- Osvremenjivanje i proširivanje ponude suhih marina

Mjera / aktivnost

- **KORIŠTENJE EUROPSKIH I NACIONALNIH FONDOVA/SREDSTAVA I PRIVLAČENJE INVESTITORA**

Svrha

- Kroz apliciranje na nacionalne i EU fondove i natječaje, moguće je povući sredstva za infrastrukturne projekte, ali i za različite projekte koji se ogledaju u ključnim inicijativama narednog programskog razdoblja - pametno (smart), zeleno (green), povezano (connected), socijalna komponenta (social) i građani (closer to citizens). U tom se kontekstu javlja potreba podrške poduzetnicima u procesu razvoja ideje i prijave projekata na dostupne natječaje i javne pozive, a kasnije i u procesu realizacije kroz različite savjetodavne usluge.

Nositelj

- Javno/privatno partnerstvo; privatni sektor
- Općina Pakoštane; LAG-ovi

Vremenski okvir

- Kontinuirano

Indikatori

- Povećani broj prijava projekata
- Povećani broj realiziranih projekata
- Organizacija edukativnih radionica (vezanih uz pripremu poduzetničkih projekata, načine apliciranja na pojedine natječaje i dr.)
- Na jednom mjestu osigurane informacije o aktualnim programima i potporama na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i EU razini

2. Strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA

Mjera / aktivnost

- **UNAPREĐIVANJE I POTICANJE KORIŠTENJA SUSTAVA POTICAJNIH MJERA ZA RURALNI RAZVOJ**

Svrha

• U cilju značajnijeg razvoja ruralnog turizma i svih njegovih oblika potrebno je unaprijediti sustav poticaja za ruralni razvoj. Ruralni razvoj se može potaknuti, osim kroz poticajne mjere, i kroz informiranje te savjetovanje dionika, podizanjem svijesti o važnosti, prednostima i mogućnostima ekološke poljoprivrede, kao i kroz edukativne radionice za različite skupine dionike o načinu korištenja poticajnih mjera, ali i o prijavama na natječaje i fondove koji su prikladni za razvoj ruralnih područja. Poticanje lokalne poljoprivrede i ekološke proizvodnje, kao i njegovanja tradicijskih obrta i gradnje rezultirati će očuvanjem autohtonog dalmatinskog ruralnog područja i njegovih tradicijskih vrijednosti.

Nositelj

- Općina Pakoštane; Lagovi (LAG Laura i LAGUR/FLAG Lostura, ...)

Vremenski okvir

- od 2021., kontinuirano

Indikatori

- Unaprijeđen sustav poticaja ruralnog razvoja
- Povećan broj korisnika poticajnih mjera za ruralni razvoj
- Revitalizacija zaleđa

Mjera / aktivnost

- **POTICANJE EKOLOŠKE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE**

Svrha

• S obzirom na evidentan poljoprivredni potencijal općine, visoku potražnju za ekološkim proizvodima, kao i mogućnost plasiranja takvih eko proizvoda na tržište kroz turizam po značajno višim cijenama, otvara se potreba osvještavanja dionika o navedenim benefitima. Uspostavljanje sustava poticaja ekološke poljoprivrede na lokalnoj razini kao i upoznavanje dionika i o drugim dostupnim poticajima na višim razinama predstavlja podlogu na temelju koje se može s vremenom očekivati značajniji interes poljoprivrednika za ekološkom proizvodnjom.

Nositelj

- Općina Pakoštane

Vremenski okvir

- od 2022.

Indikatori

- Uspostavljen sustav poticaja ekološke proizvodnje
- Broj eko oznaka (Ekološki znak EU-a za ekološku poljoprivrednu proizvodnju)

2. Strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA

Mjera / aktivnost

- **UREĐENJE, ODRŽAVANJE I DALJNJA IZGRADNJA MREŽE PJEŠAČKIH I BICIKLISTIČKIH STAZA, TEMATSKIH RUTA, POUČNIH STAZA UZ GPS POTPORU**

Svrha

- S obzirom na iznimni potencijal općine za outdoor aktivnosti, neophodno je kontinuirano održavati i nadograđivati postojeće, kao i osmišljavati nove tematizirane staze i rute te ih obogaćivati inovativnim i autohtonim sadržajima koji će reflektirati kulturne, povijesne i tradicijske vrijednosti te sinergijski povezivati sve dijelove općine kreirajući zeleno-plavi doživljaj otoka, obale i zaleđa.

Nositelj

- Općina Pakoštane; Turistička zajednica općine Pakoštane

Vremenski okvir

- od 2021. - kontinuirano

Indikatori

- Uređene staze (pješačke, biciklističke, poučne,...)
- Tematizirane rute/staze (maslinova ulja, vina, ljekovitog bilja, mirisa i okusa Dalmacije,...) - 1 nova tematska staza svake 3 godine
- Karta svih ruta/staza dostupna na mrežnoj stranici Turističke zajednice općine Pakoštane
- Dostupan sustav GPS potpore za staze

Mjera / aktivnost

- **UNAPREĐIVANJE PROGRAMA I SADRŽAJA OUTDOOR TURISTIČKE PONUDE**

Svrha

- Općina zbog svojih jedinstvenog položaja, prirodnih resursa i komparativnih prednosti u smislu povezanosti mora, otočja i Vranskog jezera (slatko-slana avantura) kroz značajniji razvoj i inoviranje turističke ponude outdoor aktivnosti i događanja može biti bitno drugačija od destinacija u okruženju i time postići konkurentsku prednost na turističkom tržištu. Pored već uspješnih outdoor događanja, javlja se potreba za kreiranjem novih outdoor programa u pred i posezoni koji će osim sportsko-rekreativnih sadržaja povezivati i uključivati i kulturne i tradicijske elemente prostora. Razvoj outdoor turizam potaknuti će i dodatne poduzetničke aktivnosti (u smislu osiguranja servisnih usluga, iznajmljivanja sportske opreme i slično). Sve aktivnosti i sadržaje je potrebno popratiti informacijsko – interpretativnim sadržajima i signalizacijom.

Nositelj

- Privatni investitori; Specijalizirane outdoor agencije; Turistička zajednica općine Pakoštane

Vremenski okvir

- od 2021. - kontinuirano

Indikatori

- Osmišljeni novi programi outdoor turističke ponude - 1 novi program svake dvije godine
- Dostupna usluga iznajmljivanja i servisiranja sportske opreme (sportovi na vodi i moru, biciklizam,...)
- Uspostavljeni interpretativni sadržaji i signalizacija

2. Strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA

Mjera / aktivnost

•INOVATIVNA INTERPRETACIJA KULTURNE BAŠTINE

Svrha

•U svrhu unapređenja valorizacije kulturne baštine općine Pakoštane javlja se potreba drugačijeg pristupa njenoj interpretaciji koja će biti usklađena s inovativnim trendovima na tržištu. U tom smislu, iznimnu kulturnu baštinu općine je potrebno interpretirati na kreativan način kroz storytelling, događaje, umrežavanje s ostalim turističkim proizvodima općine čime se otvaraju mogućnost izgradnje jedinstvenog kulturnog turističkog proizvoda. Posebna pažnja treba biti na suradnji s lokalnom zajednicom koja predstavlja najznačajnijeg promotora lokalne kulture. S druge strane, suvremeni turisti cijene i traže povezivanje s tradicijskim vrijednostima (lokalni običaji, tradicija, nošnje, glazba, hrana i sl.) kako bi doživjeli posebnost i jedinstvenost destinacije u kojoj borave. Stoga je ključno u planiranju kulturnih proizvoda i njihovoj interpretaciji naglasiti autohtone, tradicijske vrijednosti izvorne Dalmacije.

Nositelj

•Turistička zajednica općine Pakoštane; Javna ustanova "Agencija Han –Vrana"; agencije; konzervatori; udruge; lokalno stanovništvo

Vremenski okvir

•Kontinuirano

Indikatori

•Inovativna interpretacija svih segmenata kulturne baštine (storytelling, manifestacije, prožimanje kulturne baštine i tradicije kroz sve specifične oblike turizma)
•Kulturne rute

Mjera / aktivnost

•UNAPRIJEDITI I PROMOVIRATI GASTRONOMSKU PONUDU, S NAGLASKOM NA TRADICIONALNA JELA I PIĆA

Svrha

•Posebnost podneblja općine koje osigurava tradicionalnu poljoprivrednu proizvodnju i ribarstvo, predstavlja platformu za osiguravanje kvalitetnih domaćih namirnica. Upravo tradicijski način pripreme hrane i pića temeljen na autohtonim namirnica predstavlja značajan element diferencijacije kojim se destinacija može razlikovati od konkurencije.

Nositelj

•Turistička zajednica općine Pakoštane; ribari; lokalni proizvođači hrane i pića; ugostiteljski objekti

Vremenski okvir

•Kontinuirano

Indikatori

•Organizirane tradicijske gastro i eno manifestacije
•Tematizirane gastro/eno rute
•Umrežavanje i povezivanje lokalnih proizvođača hrane i pića, ribara i ugostiteljskih objekata

2. Strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA

Mjera / aktivnost

- **RAZVITI VISOKOKVALITETNU PONUDU SADRŽAJA ZA NAUČKI TURIZAM**

Svrha

- Značajni iskorak u razvoju nautičkog turizma osigurati će ublažavanje sezonalnosti jer nautičari tradicionalno ostvaruju veliki promet u pred i postsezoni, ali i značajne ekonomske učinke. Stoga, razvoj ovog oblika turizma, osim izgradnje infrastrukture, zahtjeva i razvoj visokokvalitetnih pratećih sadržaja (servisne usluge, trgovine, ugostiteljski, sportski, wellness i zabavni sadržaj te niz drugih dodatnih sadržaja i programa poput škole jedrenja, pomorskih vještina, izleta i nautičkih tura, rent-a boat i sl.)

Nositelj

- Privatni investitori; agencije

Vremenski okvir

- Kontinuirano

Indikatori

- Razvijena visokokvalitetna ponuda za nautičare
- Osvremenjivanje i proširivanje ponude suhih marina

Mjera / aktivnost

- **KREIRANJE JEDINSTVENIH DOŽIVLJAJA DIVERSIFICIRANIH U PROSTORU I VREMENU**

Svrha

- U cilju ublažavanja sezonalnosti turističkog prometa, kroz razvoj specifičnih oblika turizma otvaraju se mogućnosti razvoja atrakcija i organizacije događanja izvan sezone. U kontekstu visoke koncentracije ljudi uz obalu i na plažama tijekom ljetnih mjeseci, u cilju njihove prostorne disperzije sugerira se organizacija atraktivnih događanja i sadržaja izvan centra grada i dalje od plaža. Posebnu atrakcijsku vrijednost ima prostor PP Vranskog jezera i njegova okolica gdje postoje mogućnosti veće turističke valorizacije kroz razvoj specifičnih ponuda (primjerice smještaja - glamping, ponuda ruralnog/ekoturizma, birdwatching-a, outdoor aktivnosti i sl.)

Nositelj

- Turistička zajednica općine Pakoštane

Vremenski okvir

- Kontinuirano

Indikatori

- Organizirana događanja izvan sezone
- Razvoj specifičnih oblika turizma (ruralni, kulturni, nautički, outdoor)
- Turistička valorizacija PP Vranskog jezera

2. Strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA

Mjera / aktivnost

- **INOVIRANJE PONUDE DOGAĐAJNOG TURIZMA S NAGLASKOM NA PREZENTACIJU LOKALNE KULTURE I TRADICIJE – IZVORNA DALMACIJA**

Svrha

- Događajima i manifestacijama moguće je uspješno povezati sve specifične oblike turizma za koje se općina Pakoštane opredijelila. Kulturna i outdoor događanja koja se već tradicionalno organiziraju na području općine predstavljaju odličnu bazu za njihovu nadogradnju. Kroz daljnji razvoj i organizaciju događanja značajan fokus treba ostati na autohtonim vrijednostima općine i njenih stanovnika čineći na taj način i događaje jedinstvenim promotorima lokalne kulture i tradicije izvorne Dalmacije.

Nositelj

- Turistička zajednica općine Pakoštane; udruge

Vremenski okvir

- Kontinuirano

Indikatori

- Kreativna i autohtona događanja tijekom cijele godine
- Tematizirane staze/rute

3. Strateški cilj: OSMIŠLJAVANJE INOVATIVNE PROMOTIVNE STRATEGIJE, BRENDIRANJE I REPOZICIONIRANJE

Mjera / aktivnost

- **IZRADITI OPERATIVNU MARKETINŠKU STRATEGIJU TURIZMA OPĆINE PAKOŠTANE**

Svrha

- Temeljem usvojene Strategije razvoja turizma općine Pakoštane, a s ciljem tržišnog pozicioniranja potrebno je izraditi Operativnu marketinšku strategiju turizma općine Pakoštane. Ovaj dokument od ključnog je značaja za adekvatan nastup općine Pakoštane na globalnom i visokokonkurentnom turističkom tržištu. Očekuje se suglasje glavnih dionika razvoja turizma oko temeljnih odrednica operativne marketinške strategije.

Nositelj

- Turistička zajednica općina Pakoštane

Vremenski okvir

- 2021.-2022.

Indikatori

- Pokrenuta izrada i usvojena Operativna marketinška strategija turizma općine Pakoštane

Mjera / aktivnost

- **SEGMENTACIJA TRŽIŠTA**

Svrha

- Globalno turističko tržište nameće pred nositelje turističke ponude brojne izazove. Posebno je važno fokusirati se na odabrana i turističkoj ponudi pripadajuća ciljna tržišta, do čega se dolazi segmentacijom tržišta kojoj se prilagođavaju ostale tržišne aktivnosti. Posebni napor se očekuju u osvajanju novih tržišnih niša, s ciljem realizacije ciljeva strategije razvoja turizma i općeg gospodarskog i društvenog napretka Pakoštana.

Nositelj

- Turistička zajednica općine Pakoštane

Vremenski okvir

- Periodično - od 2022. nadalje

Indikatori

- Utvđeni ciljni segmenti na turističkom tržištu

3. Strateški cilj: OSMIŠLJAVANJE INOVATIVNE PROMOTIVNE STRATEGIJE, BRENDIRANJE I REPOZICIONIRANJE

Mjera / aktivnost

- **BRENDIRATI OPĆINU PAKOŠTANE**

Svrha

• Temeljem specifičnih i jedinstvenih obilježja turističke ponude općine Pakoštane i u skladu s razvojnim ciljevima i tržišnim prioritetima nužno je brendirati Pakoštane. Pri tome se očekuje poseban naglasak na elementima diferenciranja od neposredne i najbliže konkurencije u okruženju na način da se ističu jedinstvena obilježja Pakoššana. Po oblikovanju brenda tome je potrebno prilagoditi sve komunikacijske poruke.

Nositelj

- Turistička zajednica općina Pakoštane i Općina Pakoštane
- Nužna suradnja svih dionika turističkog razvoja

Vremenski okvir

- 2021.-2022.

Indikatori

- Izrađen brend općine Pakoštane
- Komunikacijske poruke u suglasju s brendom

Mjera / aktivnost

- **BRENDIRATI AUTOHTONE PROIZVODE OZNAKAMA KVALITETE**

Svrha

• U skladu s postavljenim strateškim ciljevima razvoja turizma koji naglašavaju potencijal turizma za promociju i apsorpciju autohtnih proizvoda, što dovodi i do snažnijeg sveobuhvatnog gospodarskog razvoja Pakoššana, a u kontekstu kvalitete i održivog razvoja kao temeljnih odrednica uspjeha na turističkom tržištu, odabrane autohtone proizvode potrebno je brendirati i podržati u dobivanju oznaka kvalitete. S obzirom da je riječ o zahtjevnom procesu nužna je aktivna podrška poduzetnicima koji uđu u ovaj proces.

Nositelj

- Općina Pakoštane

Vremenski okvir

- 2022. i dalje kontinuirano

Indikatori

- Broj autohtonih proizvoda s oznakom kvalitete
- Broj poslovnih subjekata (tvrtke, obrti) nositelja oznake kvalitete

3. Strateški cilj: OSMIŠLJAVANJE INOVATIVNE PROMOTIVNE STRATEGIJE, BRENDIRANJE I REPOZICIONIRANJE

Mjera / aktivnost

- **DIGITALIZACIJA - OSNAŽITI PROMOTIVNE AKTIVNOSTI NA DRUŠTVENIM MREŽAMA I OSTALIM DIGITALNIM MEDIJIMA**

Svrha

• Snažna digitalizacija ukupnog društva nameće nužnost osnaživanja i kreiranja novih promotivnih aktivnosti korištenjem prednosti digitalnih medija (digitalni marketing). Na taj način moguć je širok obuhvat ciljnih tržišta i pravovremenost informiranja o svim novostima i unapređenjima ponude Pakošтана. Budući je digitalizacija jedan od prioriteta Europske unije preporučuje se korištenja raspoloživih fondova/programa za financiranje značajnijih aktivnosti. Digitalizacija također treba pratiti ponudu gotovo svih oblika turističke ponude.

Nositelj

- Općina Pakoštane
- Turistička zajednica općine Pakoštane
- Poslovni subjekti

Vremenski okvir

- Od 2021. nadalje, kontinuirano jačati

Indikatori

- Broj digitalnih kampanja
- Broj objava na digitalnim medijima
- Analiza recenzija (povratne informacije)

Mjera / aktivnost

- **STORYTELLING**

Svrha

• S ciljem približavanja kulturno-povijesne baštine turistima i lokalnom stanovništvu putem osmišljavanja tematskih priča koje pobuđuju interes i emociju kod slušatelja/posjetitelja doživljava se emotivni pristup valorizacije kulturno-povijesne baštine. Storytelling je suvremeni oblik komuniciranja s različitim ciljnim skupinama (djeca, mladi, obitelji...) sa svrhom ostvarenja široke prepoznatljivosti kulturne ponude.

Nositelj

- Turistička zajednica u suradnji sa specijaliziranim agencijama
- Nositelji kulturne ponude - institucije

Vremenski okvir

- 2021. kontinuirano

Indikatori

- Broj kreiranih priča/godišnje
- Broj posjetitelja kulturnim događanjima

4. Strateški cilj: ODGOVORNI I ODRŽIVI RAZVOJ

Mjera / aktivnost

- **POTICANJE REVITALIZACIJU TRADICIONALNIH GOSPODARSKIH AKTIVNOSTI I UMREŽAVANJE S TURIZMOM**

Svrha

• S obzirom da je turizam dominantna gospodarska aktivnosti na području općine Pakoštane potrebno je iskoristiti sve lokalne resurse i znanja kako bi se revitalizirale tradicionalne gospodarske aktivnosti koje s jedne strane trebaju doprinijeti kvaliteti elemenata turističke ponude, dok se s druge strane omogućava razvoj lepeze gospodarskih i poduzetničkih aktivnosti i time umanjiti gospodarsku monokulturu koja prevladava i njoj prateće rizike.

Nositelj

- Privatni poduzetnici i investitori
- Općina Pakoštane

Vremenski okvir

- Od 2022. nadalje kontinuirano

Indikatori

- Broj i struktura gospodarskih subjekata na području općine Pakoštane
- Broj mjera i aktivnosti usmjerenih ka poticanju tradicionalnih gospodarskih aktivnosti (izvan turizma i ugostiteljstva) od strane Općine Pakoštane
- Broj subjekata koji su koristili raspoložive poticaje od strane nacionalne razine, županijske razine i eruopskih fondova

Mjera / aktivnost

- **ODRŽIVO UPRAVLJANJE PRIRODNI I KULTURNIM RESURSIMA**

Svrha

• Iznimni prirodni i kulturni resursi kojima raspolaže općina Pakoštane zahtjeva razvijen i kontroliran sustav upravljanja. Svrha takvog sustava je stvaranje pretpostavki za turističku valorizaciju resursa, ali i istovremenu zaštitu od prekomjerna ili neprimjerna korištenja, odnosno korištenja u skladu s utvrđenim prihvatnim potencijalom. U tom je kontekstu značajno donijeti akcijski plan upravljanja prirodnim i kulturnim resursima na čijoj izradi trebaju sudjelovati svi zainteresirani dionici uz interdisciplinarni pristup. Također, zbog svoje iznimne atraktivnosti potrebna je objedinjena promocija prirodnih i kulturnih resursa na turističkom tržištu, s posebnim naglaskom na digitalne medije.

Nositelj

- Uprave institucija kulture
- Uprave institucija zaštićenih prirodnih dobara.
- Općina Pakoštane

Vremenski okvir

- Od 2021. nadalje; akcijski plan 2022.

Indikatori

- Donesen akcijski plan održivog upravljanja prirodnim i kulturnim resursima
- Promotivni programi

4. Strateški cilj: ODGOVORNI I ODRŽIVI RAZVOJ

Mjera / aktivnost

- **POTPORE "ZELENIM" PROJEKTIMA**

Svrha

• U skladu s prioritetima Europske unije, Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine i u skladu s koncepcijom održivog razvoja turizma općine Pakoštane potrebno je potaknuti sve tzv. "zelene" projekte, odnosno projekte koji potiču korištenje obnovljivih izvora energije, projekte unapređenja energetske učinkovitosti, unapređenje sustava gospodarenja otpadom, korištenje eko oblika lokalnog transporta i ostale tzv. "zelene" projekte. Navedeno stvara pozitivnu percepciju kod turista koji imaju izrazito pozitivan stav prema održivim i zelenim destinacijama, te unaprijeđuju uvjete života lokalnom stanovništvu.

Nositelj

- Privatni investitori
- Lokalno stanovništvo
- Općina Pakoštane

Vremenski okvir

- Od 2021. nadalje kontinuirano

Indikatori

- Broj realiziranih tzv. "zelenih projekata"
- Broj pripremljenih tzv. "zelenih projekata"
- Broj aplikacija na fondove/programe

Mjera / aktivnost

- **MOTIVIRANJE STANOVNIŠTVA NA STALNO UNAPREĐENJE ZNANJA NUŽNIH ZA DUGOROČNO ODRŽIVI RAZVOJ DESTINACIJE**

Svrha

• Suvremeni turisti žele personalizirani odnos s lokalnim stanovništvom i posebno cijene sve lokalno i autohtono, što je podržano implementacijom koncepcije održivog razvoja. S obzirom da turizam obilježava cijelu općinu nužno je primjerenim i ciljanim aktivnostima i edukacijama lokalno stanovništvo upoznati s očekivanjima suvremenih turista, uz naglasak ka personaliziranom pristupu i interakciji turista i lokalnog stanovništva. Lokalno stanovništvo, neovisno da li su zaposleni u turizmu ili ne, čine neizostavni dio ambijenta i kvalitete turističke destinacije.

Nositelj

- Turistička zajednica općine Pakoštane

Vremenski okvir

- Od 2022. nadalje kontinuirano

Indikatori

- Broj aktivnosti usmjerenih ka lokalnom stanovništvu s ciljem promicanja održivog razvoja destinacije
- Broj edukativnih programa/radionica za lokalno stanovništvo

5. Strateški cilj: UNAPREĐENJE MODELA UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA

Mjera / aktivnost

- **SUSTAV UPRAVLJANJA TURISTIČKOM DESTINACIJOM PAKOŠTANE**

Svrha

- S ciljem unapređenja konkurentnosti destinacije Pakoštane i ostvarivanja sinergijskih efekata na destinacijskoj razini potrebno je razviti participativni i proaktivni sustav upravljanja turističkom destinacijom s ciljem stalnog inoviranja i unapređenja turističke ponude, te ostvarivanja sinergijskih efekata na destinacijskoj razini uz maksimalnu valorizaciju raspoloživih resursa uvažavajući načela održivog razvoja turizma.

Nositelj

- Turistička zajednica općina Pakoštane i Općina Pakoštane uz suradnju sa svim dionicima turizma

Vremenski okvir

- Od 2021. nadalje, kontinuirano

Indikatori

- Kreiranje integralnog turističkog proizvoda općine
- Unapređivanje lanca vrijednosti

Mjera / aktivnost

- **PARTICIPATIVNO UPRAVLJANJE I SINERGIJSKO POVEZIVANJE DIONIKA- PERMANENTNO UNAPREĐIVANJE SVIH SEGMENTA TURISTIČKOG POSLOVANJA**

Svrha

- Temeljna privlačnost je prije svega turistička destinacija u cjelini svoje ponude. Stoga je nužno povezivanje svih glavnih dionika turističkog razvoja koji participativnim upravljanjem mogu postići sinergijske efekte na razini destinacije Pakoštane. Unapređenje turističke ponude Pakoštana u zavisnosti je od unapređenja poslovanja svih dionika - od lokalnih privatnih iznajmljivača, ugostitelja, do većih gospodarskih subjekata i Općine. Interes je Turističke zajednice okupljati ih, identificirati zajedničke ciljeve i naći modalitete optimalne suradnje na razini destinacije.

Nositelj

- Turistička zajednica općine Pakoštane
- Općina, tvrtke; obrtnici; lokalno stanovništvo i drugi lokalni dionici

Vremenski okvir

- Od 2021. nadalje kontinuirano

Indikatori

- Broj održanih tematskih rasprava/sastanaka
- Zajedničke aktivnosti većeg broja dionika na razini destinacije

5. Strateški cilj: UNAPREĐENJE MODELA UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA

Mjera / aktivnost

- **UTVRĐIVANJE PRIHVATNOG POTENCIJALA DESTINACIJE**

Svrha

• Sa svrhom izbjegavanja saturiranosti destinacije nužno je utvrditi prihvatni potencijal kao maksimalni broj turista koji simultano mogu boraviti na području Pakoššana bez da se naruši kvaliteta života lokalnog stanovništva, kao ni kvaliteta doživljaja turista te da se ne ugrozi priroda i kulturna baština područja. S obzirom da menadžment destinacije može djelovati na unapređenje uvjeta u destinaciji, te time i povećanje prihvatnog potencijala isti je potrebno preispitivati u određenim vremenskim periodima. Saturiranost destinacije dovodi do smanjenja zadovoljstva turista, tako i otpora lokalnog stanovništva daljem razvoju turizma zbog narušenih uvjeta života.

Nositelj

- Općina Pakoštane

Vremenski okvir

- 2022.; 2025.

Indikatori

- Utvrđen prihvatni potencijal Pakoššana
- Utvrđena ograničenja prihvatnog potencijala Pakoššana

Mjera / aktivnost

- **SUSTAVNO PRAĆENJE KVALITETE DESTINACIJE I ZADOVOLJSTVA TURISTA**

Svrha

• Kvaliteta destinacije je od presudnog utjecaja na odabir turista. Kako bi se adekvatno pratila kvaliteta destinacije Pakoššana potrebno je uspostaviti stalan sustav praćenja kvalitete destinacije (odabrani indikatori) sa svrhom identificiranja problemskih točaka i poduzimanja mjera unapređenja kvalitete. Kvaliteta destinacije determinira zadovoljstvo turista. S ciljem ostvarenja zadovoljstva turista potrebno je istraživati zadovoljstvo turista na znanstveno utemeljen i sustavan način. Rezultati provedenog istraživanja od iznimnog su značaja za upravljanje destinacijom i usmjeravanje mjera/aktivnosti/investicija u funkciji unapređenja svih aspekata kvalitete destinacije.

Nositelj

- Turistička zajednica općine Pakoštane

Vremenski okvir

- Periodično - svake druge godine

Indikatori

- Uspostavljeni indikatori kvalitete destinacije, godišnje izvješće o njihovom praćenju - izvještaj
- Provođenje istraživanja zadovoljstva turista, periodično (svake druge godine) - izvještaj

5. Strateški cilj: UNAPREĐENJE MODELA UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA

Mjera / aktivnost

- **EDUKACIJA SVIH DIONIKA TURISTIČKOG RAZVOJA**

Svrha

- *Novi tržišni trendovi u turizmu nameću potrebu stalnog unapređenja znanja i vještina svih sudionika u lancu kreiranja turističkog proizvoda destinacije. Sukladno tome potrebno je motivirati sve dionike na sudjelovanje u edukacijama koje se trebaju ciljano formirati za pojedine kategorije polaznika prema temama od značaja za pojedinu skupinu. Edukativne aktivnosti u pojedinim segmentima mogu biti formirane i kao javne edukativne kampanje koje obuhvaćaju svo lokalno stanovništvo.*

Nositelj

- Turistička zajednica općine Pakoštane
- Strukovne udruge
- Poduzeća

Vremenski okvir

- *Od 2022. nadalje - kontinuirao na godišnjoj razini*

Indikatori

- *Broj provedenih edukativnih aktivnosti i programa*
- *Broj sudionika edukativnih aktivnosti i programa*

Zaključak

Strategija razvoja turizma općine Pakoštane postavlja ključne strateške pravce održivog razvoja turizma općine za razdoblje 2021. – 2025. Sadašnja situacija potvrđuje da se općina izdvaja iznimnim prirodnim (dodir mora i jezera (spoj slatkog i slanog), simbioza otoka, obale i zaleđa (sinergija modrog i zelenog)) i kulturnim (kulturna baština, ostavština dviju kultura, izvorna tradicija iskonske Dalmacije) preduvjetima koji nisu adekvatno pretočeni u prepoznatljivu turističku ponudu i tržišni brend. Pakoštane danas su izrazito sezonalna destinacija odmorišnog turizma opterećena saturacijom obalnog prostora i premašivanjem prihvatnog potencijala u vrhu sezone što nepovoljno utječe na turistički doživljaj, ali i na održivu valorizaciju prirodnih i kulturnih resursa. Pandemija, gospodarska kriza i administrativna ograničenja turističkih tijekova (izazovi promjene turističkih preferencija gdje epidemiološka sigurnost prerasta u ključni kriterij izbora destinacija, orijentacija prema domaćim gostima, promjene tržišnih segmenata) dodatno naglašavaju nužnost kvalitativne

transformacije turizma općine u svim segmentima poslovanja i upravljanja u procesu otvaranja prema postpandemijskom razvoju turizma.

Strategija razvoja turizma općine Pakoštane na temelju strateških dokumenta razvoja gospodarstva i turizma na različitim razinama (EU, Hrvatska, Zadarska županija) te politika održivog razvoja turizma (UNWTO) kao preduvjet i imperativ razvojnih procesa postavlja sustav ciljeva, strateške pravce, konkretne mjere i aktivnosti s indikatorima i vremenskim razdobljem realizacije u promišljanju inovativne ponude temeljene na specifičnim oblicima turizma kao i tržišnom repozicioniranju naglašavajući vlastite posebnosti i valorizirajući mogućnosti digitalizacije. Strategija razvoja definira konkretne prijedloge unapređivanja infrastrukture i smještaja kao polazišta, inoviranja ponude i promocije u cilju diferenciranja od konkurenata i prepoznavanja i zadovoljavanja potreba novih ciljnih segmenata utemeljeno na ljudskim resursima (kultura učenja i znanja i kultura usmjerena prema turistu, aktivno uključivanje lokalnog stanovništva) i mogućnostima privlačenja financijskih resursa (EU fondovi, poticaji, privlačenje investitora).

Strateški pravci razvoja turizam općine Pakoštane u promatranom razdoblju su:

Sinergijsko povezivanje postavljenih pravaca usmjerenih ekološkoj, socio-kulturnoj, ekonomskoj i tehnološkoj održivosti (povezivanje s 17 ciljeva održivog razvoja gospodarstva – UN) temeljeno na dinamičkom modelu upravljanja razvojem turizma, povezivanju dionika i transferu znanja može kreirati nove vrijednosti u generiranju jedinstvenog doživljaja za turiste, poboljšavanju uvjeta života lokalnog stanovništva, ostvarenju multiplikativnih utjecaja na gospodarstvo, ali i očuvanju prirodnih i kulturnih resursa. Obogaćivanje odmorišnog turizma i preusmjeravanje prema nautičkom, outdoor, kulturnom i ruralnom turizmu naglašavajući autohtone, lokalne vrijednosti i tradiciju, kao i unapređivanje prezentacije, održive marketinške komunikacije i interpretacije (storytelling) postavljaju mogućnosti tržišnog repositioniranja općine Pakoštane kao prepoznatljive i visoko konkurentne destinacije aktivnog odmora temeljenog na multisenzorskom doživljaju izvorne Dalmacije.

Literatura i izvori

- Botero, C. M. & Zielinski, S. (2020). Beach Tourism in Times of COVID-19 Pandemic: Critical Issues, Knowledge Gaps and Research Opportunities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17 (19) <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7579372/>
- CBI (2021). *The European market potential for adventure tourism*. Dostupno na: <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/adventure-tourism/adventure-tourism/market-potential>
- FAO (2020). *Rural youth and the COVID-19 pandemic*. Rome. <https://doi.org/10.4060/ca9531en>
- FMTU (2020). *Analiza stanja turizma općine Pakoštane*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilište u Rijeci
- Ghosh, T. (2011). Coastal Tourism: Opportunity and Sustainability. *Journal of Sustainable Development*, 4 (6), pp. 67-71.
- Gračan D., Alkier, Radnić, R., Uran, M. (2013). *Strateška usmjerenja nautičkog turizma u Europskoj uniji*. Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, str. 188.
- Institut za turizam (2006). *Hrvatski turizam – plavo bijelo zeleno*, Zagreb
- Luković, T. (2013). *Nautical Tourism*. Dubrovnik: University of Dubrovnik, CAB International
- Ministarstvo turizma (2015). *Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu*
- Ministarstvo turizma (2003). *Strategija razvoja kulturnog turizma: od turizma i kulture do kulturnog turizma*. Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo turizma, Zagreb.
- OECD (2020). *Tourism Trends and Policies 2020*.
- Općina Pakoštane (2017). *Program ukupnog razvoja općine Pakoštane 2016. – 2020*.
- Petračić (2006). *Izazovi razvoja ruralnog turizma: dosadašnja praksa u Europi i reperkusije na Hrvatsku*. *Acta turistica*, 18 (2), str. 138-170.
- Petračić, M. (2018). *Poduzetnički projekti u održivom razvoju ruralnoga turizma*. Doktorska disertacija, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu.
- Razvojna agencija Zadarske županije (2013). *Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013. - 2023*.
- United Nations (2015). *Agenda 2030 'To-Do List for People and Planet', Secretary-General Tells World Leaders Ahead of Adoption* <https://www.un.org/press/en/2015/sgsm17111.doc.htm>

- Teng-Yuan H. & Chung-Ming, C. (2015). The cooperation model between tourism development and traditional culture: new perspectives on regional context, *Journal of Tourism and Cultural Change*, 14 (2), pp. 91-106.
- The European market potential for sun and beach tourism (2021). <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/sun-beach-tourism/market-potential>
- Tomljenović, R. & Boranić Živoder, S., (2015). *Akcijski plan razvoja kulturnog turizma*, Ministarstvo turizma, Zagreb. Dostupno na: http://www.mint.hr/UserDocImages/arhiva/001_160128-AP_kulturni.pdf
- Tourism Development Consulting. (2020). *Rural tourism – an important pillar in rural community development*. Dostupno na: <http://outbox-consulting.com/rural-tourism-an-important-pillar-in-rural-community-development.html>
- Tourism Review News (2020). *Top five rural tourism trends for smart marketers*. Dostupno na: <https://www.tourism-review.com/rural-tourism-trends-seniors-and-women-news11420>
- UNWTO. <https://www.unwto.org/sustainable-development> , 26.03.2021.
- United Nations Sustainable Development. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/> (15.3.2021.)
- UNWTO (2013). *Sustainable Tourism for Development Guidebook*
- Vlada RH (2021). *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030*.
- World Tourism Organization, UNWTO (2021). *Covid-19 and Tourism 2020 - a year in review*, UNWTO, Madrid.
- World Tourism Organization, UNWTO (2020). *Recommendations on Tourism and Rural Development – A Guide to Making Tourism an Effective Tool for Rural Development*, UNWTO, Madrid
- World Tourism Organization, UNWTO (2021). *Tourism and culture*. <https://www.unwto.org/tourism-and-culture> (25.3.2021.)
- Zadarska županija (2013). *Lokalna razvojna strategija 2014.- 2020*.
- Zadarska županija (2016). *Županijska razvojna strategija Zadarske županije 2016. – 2020*.

